САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

INDEPENDENT UKRAINE

ЗМІСТ

Т. Гордій: Могили говорять ... 1
О. Ольжич: Будьте! ... 4
А. Волянський: О. Кандиба-Ольжич як революціонер 4
О. Ольжич: * * * ... 6
Проф. Д.: Памяті Археолога Д-ра Олега Кандиби ... 6
Іван К-ий: Поет замкненого серця ... 7
Д. Слобідський: Рівновага сил і політика бльоків ... 9
Б.Б.: Гуляйпілля проти консолідації ... 12
Й. Тіцький: Післанництво нової української еміграції 15
Д. Петренко: Трагедія Дубенської тюрми ... 16
В. Листвич: Останній лист ... 19
Ю. Микола: Україна в боротьбі ... 20
Українським скитальцям на дорогу (відозва ОУН) ... 23
Вісті з Рідних Земель ... 24
В. Шемердяк: Гойдайте кличний дзвін! ... 28
З ножицями по пресі ... 30
Листи звідусіль ... 31
Хроніка українського життя ... II, III

PRINTED IN CANADA

Винипег — Шикаго

РІК 1. — ЧЕРВЕНЬ-ЛИПЕНЬ, 1948. — Ч. 5-6

ХРОНІКА УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ

НІМЕЧЧИНА

(УБІ) Українська еміграція в Европі гідно вшанувала в цьому році 22 річницю трагічної смерти Головного Отамана Снмона Петлюри і 10 річницю смерти полк. Євгена Коновальця, основоположника і першого Голови Проводу Організації Українськнх Націоналістів. Усі українські часописи і вндання присвятнлн ряд статтів, підкреслюючи в них заслуги і значення цих двох великих людей у історії останніх 30 років українського народу. Всі, навіть найменші скупчення українців, постаралися відзначити 23 і 25 травня — дати смерти обидвох Вождів українського народу — панахидами і святочними академіями. Треба підкреслити, що всі такі святкування влаштовувалися спільно усіми політичними угрупованнями. У Ротердамі відбулася панахида на могилі сл. п. полк. Євгена Коновальця з участю представників не тількн українського. але й чужинецького громадянства. Після панахиди Голова Проводу ОУН полк. Андрій Мельник здав звіт духові свого велнкого Попередника про діяльність того руху, якнй Він заснував і розбудував. Також на врочистій Академії, влаштованій у Мюнхені (Німеччина) з нагоди 30-ліття проголошення Самостійности України та в память Головного Отамана Симона Петлюри і полк. Євгена Коновальця були прнявні представники поневолених Москвою народів, як грузини, чехи, словаки й ін. Польський часопис "Кроніка", що виходить у Німеччнні, присвятив статтю Головному Отаманові С. Петлюрі.

Мюнхен. У кінці квітня у Мюнхені відбулася конференція представників еміграційних журналістів організацій народів середньої і східньої Европи. На конференції підписано порозуміння вільної преси народів поза большевицькою залізною заслоною. Від українців підписали протокол Спілка Українських Журналістів (СУЖ) і Національно-Демократичне Об'єднання Українських Журналістів (НДО-УЖ).

Мюнхен. Управа Союзу Авторизованої ДП-Преси в американській зоні Німеччини від деякого часу видає в німецькій мові свій тижневик "Ім Ауслянд" ("на Чужині"), в якій насвітлюються національні проблеми народів, що опинилися під большевицьким ярмом. В останніх днях на гол. редактора покликано українця д-ра Ю. Студинського.

Реґенсбурґ. Постановою Президії УВАН відомому нашому шевченкознавцеві, членові УВАН проф. Пав. Зайцеву доручена організація Інституту Шевченкознавства.

Реґенсбург. 16-17 травня ц.р. в Реґенсбурзі (Німеччина) відбувся перший з'їзд представників існуючих у Німеччині осередків української організації ІМКА (Йонґ Менс Крістіян Есосіейшон) при участі 26 делегатів. По заслуханні ідеологічно-програмових рефератів і звітів окремих осередків вибрано Головну Раду, на чолі з президентом інж. Литвиненком, Головну Управу (голова: інж. Михайло Чорний, представник світового комітету ІМКА на британську зону Німеччини) і затверджено зональні керівництва.

(УБІ) У річницю геройського бою Українських Січових Стрільців на Маківці проти російських військ в українських осередках на еміґрації відбулися врочисті панахиди й академії. Під час панахид делеґації від українських комбатантів і громадських організацій та від організацій молоді складали вінки на символічних могилах героїв Маківки. Свято в честь героїв Маківки в таборі "Фрайман" біля Мюнхену вшанував своєю приявністю еп. Іван Бучко.

(УБІ) В днях 10-11 травня ц.р. в Ашафенбурзі відбувся з'їзд делегатів т. зв. "Союзу Земель Соборної України", організований відомими українському громадянству з організації різних політичних акцій — еміґрантами, пп. Доленком і Дубровським. Як повідомляє газета "Неділя" (з 17. V. ц.р.), з'їзд відбувся в присутності около 200 делегатів. В програму зїзду входили доповіді п. Доленка і Дубровського, — дискусія і схвалення революцій. З'їзд висловився за потребою створення нової політичної групи, вважаючи всі дотеперішні невистарчаючими. Нова політична партія мала б стояти на плятформі Уряду Української Народньої Республіки.

Належить пригадати, що пп. Доленко і Дубровський були іні-

(прод. на ст. III обгортки)

Містить статті з ділянок політики, культури й суспільного життя.

Редагує Колегія.

Видавець: СТЕПАН КОЦЮБА

Адреса Адміністрації:
Mr. STEPHEN KOSHUBA
644 Como Blvd.
St. Paul 3, Minnesota, USA.

Адреса Редакції:
"THE INDEPENDENT UKRAINE"
P. O. Box 183,
Chicago 90, Ill., USA.

Представництво "Самостійної України" в Канаді:
"The Independent Ukraine"
P.O. Box 387
Winnipeg, Man., Canada.

Представництво "Самостійної України" на Південну Америку:
"Peremoha" Bookstore,
25 de Mayo 479 (14)
Buenos Aires Argentina

Представництво "Самостійної України" на Італію й Близький Схід:
Dr. W. Fedoronchuk,
Via Nemorense 100, int. 22
Roma, Italia

ВІД РЕДАКЦІЇ

Просимо додержуватися вказаних адрес. На адресу редакції просимо надсилати статті, рукописи та інші матеріяли.

На адресу адміністрації (в Канаді — представництва "Самостійної України") просимо надсилати адреси передплатників, грошеві перекази (моней ордери) та звертатися туди у всіх справах, звязаних з адмініструванням журналу.

Редакція приймає до друку праці ще не друковані.

Редакція застерігає собі право скорочувати рукописи. Рукописи на бажання повертаються.

Передруки з "Самостійної України" дозволені за поданням джерела.

Ціна одного примірника 25 центів. В інших державах в перечисленні на валюту даної держави. Книгарні, Товариства й окремі кольпортери одержують від 20 примірників — 20% знижки.

Передплата "Самостійної України" в ЗДА і Канаді виносить:
річно $2.50
піврічно $1.50
квартально $0.75

INDEPENDENT UKRAINE

Articles published on political, cultural and social topics
Edited by Editorial Committee
STEPHEN KOSHUBA, *Publisher.*
St. Paul, Minn., U.S.A.

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

ОРГАН ДЕРЖАВНИЦЬКОЇ ДУМКИ

Р. 1. ЧЕРВЕНЬ - ЛИПЕНЬ 1948. Ч. 5-6

Т. Гордій

МОГИЛИ ГОВОРЯТЬ

Колись, коли око сковзало по буйнотравій степовій рівнині, у прозорій синяві далечини маячіло щось, що порушувало рівнинну одноманітність України. За годину-дві їзди виринала в повному маєстаті — козацька могила — мовчазний свідок нашої історії . . . Могила борців, могила чубатих синів українського народу, що "за віру православну, за люд хрещений, за мир веселий", "за тихі води і ясні зорі", за "козацькі вольності" клали свої голови у січах з татарвою, ляхами чи москвинами. Ця могила, це джерело козацької романтики. Не цієї неокресленої й приманчивої своїми незвязаними формами романтики, а окреслена піснею: "За Україну, за її волю, за честь і славу, за народ". Ця романтика постійно промовляє до нашого чуття не уявою про незвязане життя низового козацтва, а словами Святослава Завойовника ("Не посоромимо Землі Руської, а ляжемо ми тут кістьми"), словами Богдана Хмельницького ("Ми підняли зброю не для користи якоїсь чи порожнього марнославства, а єдино на оборону батьківщини нашої, життя нашого і дітей наших . . . на щож нам, браття, бути без чуття й тягати тяжкі пута рабства в дрімоті й ганебнім невільництві у власній своїй землі?") та словами Івана Мазепи ("привернення нам первісного стану волі й самодержавства").

Над могилою Найбільшого Українця сучасности.
Голова ПУН полк. А. Мельник промовляє над могилою полк. Є. Коновальця в Роттердамі підчас панахиди в 10-ті роковини смерти Вождя.

Це романтика ренесансу української духовости й строга реальність відродження власнодержавної української політичної думки. Це, врешті, романтика традиції, конечна життьова романтика тяглости державної думки. Ця романтика — це горда романтика українських могил, а не сантименталізм розніжненого серця, що в обличчі смерті, поза серпанком втрати і болю, не добачає крицевої мови могил: **збудуй те, що ми будували своєю смертю!**

Наша багата історія мережана могилами, що символізують одне вічне стремління українського народу до зросту і володіння. Українськими кістьми встелені **н а д в о л з ь к і** степи за сивих часів княжої України-Руси, далека Тьмуторокань, Болгарія, Візантія. Наша сила проявлялась в Олеговім щиті на вратах Царгороду, коли князі наші верталися з переможних походів, "неся злато і паволоки і овощи і вина і всяко узорчіє", в боях з кочовими ордами степовиків, в місії розсадника культури й цивілізації на Сході Европи. І стелилась земля русько-українська могилами воїв, що "шукали собі чести, а князеві слави" і над тими могилами "никне трава жалощами, а древо з туги к землі приклонилось", як співає старинний український лицарський епос.

Минали століття й історія карбувала своє письмо на українських землях. На залізних таблицях битія українського народу нотує історія козацьку лицарську відвагу, записує героїзм свідомої жертви. Могутній зрив Хмельницького, що здвигнув націю до подвигів під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями — витесує в граніті української історії величаве слово пориваючого державнотворчого чину, на імя якому — Лоїв. Цей повний героїчного трагізму бій козаків наказного гетьмана Кричевського з Радзивилом на границях України — що "тілами своїх товаришів та трупами своїх коней опоясалися" й "з валів мертвих трупів тверди-

ню нездобутню створили" — уможливив Хмельницькому дальші звитяжні кроки. А на цьому пропамятному для нас місці виріс довгий ряд могил, а між ними найвища — Михайла Кричевського:

. . . на сотні тисяч гін
мушкетами наїжені границі,
а з Києва за дзвоном передзвін
над військом пролітали наче птиці.
Були безсмертні ті, хто боронив,
були живі, ці мертві на кордоні . . .

(Юрій Липа)

Неповних три століття опісля наша земля забагряніла національною революцією 1917-21 років. Романтика відродженої нації, що донесла через глухі століття національного і соціяльного поневолення здорову кров предків, роки пробудження самостійницької політичної думки, були несені на багнетах українського війська. В титанічній боротьбі з ворогами та самим зі собою творив український народ легенду Визвольного Зриву. На трьох фронтах кривавилися ряди молодої української армії, а в трагічному внутрішньому змаганні виринав з крови і диму побоєвища новий тип українця. В найстрашнішій внутрішній боротьбі цих памятних років зустрілись дві душі: рабська душа з тваринним привязанням до чужих державно-політичних і культурних ідеалів й душа конкістадора, що зруйнував за собою традицію пяних століть поневолення й орлиним полетом попрямував до нових правд, правд націоналістичного світогляду.

Але в муках родиться нове життя. Перемога двоєдушія йшла через тисячі мертвих. Боротьба на три фронти, тиф, політична кволість — це вимагало жертв. Мартирологія Визвольних Змагань 1917-21 років йшла через Крути і Базар та закінчилася Холодним Яром, польськими таборами інтернованих та великою першою еміграцією. З досвіду багряних років цієї високої політичної школи нашого народу, зродились нові духові і політичні скрижалі, з якими народ наш пішов в мандрівку дальшими десятилттями. За нею залишились незлічимі могили відомих і невідомих борців за самостійність, за нею, як заплата за визволення свого духа і як жертва за навязання до тяглости традиції залишились ліси скромних дерев'яних хрестів.

. . . Але жертва не була ще доконана. Цей самий процес відродження ферментував у відмінних формах на окупованій большевиками Україні, відбиваючи одночасно тотальний наступ московського большевизму. Ця частина нашого народу, що повірила в улесливі слова червоної пропаганди й місцями активно співділала з північними зайдами, переборювала своє двоєдушіє в пекольних умовинах підбольшевицької дійсності. Жертви в часі воєнного комунізму були малі в порівнанні з жертвами, які мусів принести український народ від початку колективізації й "будови соціялізму в одній країні" аж до вибуху другої світової війни на сході. Сотки видних культурних діячів, тисячі інтелігенції, сотки тисяч та мільйони селян — це вислід суцільного московсько-большевицького наступу на українство, який закінчувався в застінках НКВД, в тайгах Сибіру, на берегах Колими чи в лісах Карелії.

На західних українських землях в менш жорстоких обставинах революційна українська боротьба йшла нормальнішим руслом. Спротив і нагінка окупантів лише забронзовували борців, які, зроджені Визвольними Змаганнями, поступово, перемагаючи нерішучість широкого українського загалу й закостенілість консервативних політичних кол, здобували все нові і нові лави однодумців. Відповідальна, в більшості підпольна, праця в тяжких окупаційних умовинах повоєнного буття по першій світовій війні потягала за собою жертви, що освячують мету. І ці жертви гордо приносились. Первісні протиокупантські виступи, мережані розстрілами кращих борців, викликали стихійне завзяття, а коли завузькі рямці підпольної революційної боротьби розгорнулись у широку й всеобхоплюючу визвольно-політичну акцію — ворожі тюрми заповнюються тисячами. Над Львовом царило марево Бригідок, а над західними землями взагалі — примара Берези Картузької. Село і місто, край і еміграція, рука в руку повели спільну акцію, керовану одним центром і одним авторитетом — українським націоналістичним рухом.

Але тяжкими втратами супроводився цей процес національного зросту, найкращі з найкращих клали свої голови в основу тієї могутньої будови, що зветься консолідованою національно-політичною силою, яку вів легіон сміливих, рішучих, відважних, зрівноважених. Могили їх розкидані по всіх закутках наших земель, по ближчій і дальшій чужині, по цілому світі. А над всіми могилами виднілють дві: могила Симона Петлюри в Парижі і Евгена Коновальця в Ротердамі. Перша, як символ жертви того, що своєю смертю з рук Москви доконував єдности українського серця, думки і чину, друга як символ жертви того, що оформив велике духове і політичне напруження повоєнного українства, доконав його і кермував ним. Здавалось, що жертва українського народу, яка не має прикладу в історії людства, сповнилась. Але ні! Прийшов рік 1939, коли карпатські полонини забагряніли кровю своїх синів, прийшли врешті події другої світової війни. В 1940-41 роках Буковина, Бесарабія, Галичина та Волинь принесли свій перший кривавий дар московсько-большевицькому молохові. Відступаючі большевики означили свій шлях мордами свідомого українського елементу у Львові, Дубні, Чернівцях та інших містах і містечках західних українських земель.

Найбільша і найстрашніша жертва українського народу, жертва другої світової війни, була ще впереді. Роки 1941-45 — це дуже криваві й болючі рани на українському тілі. Тевтонський похід гітлерівського імперіялізму проти червоної Москви, який в уяві укра-

їнця вязався з перспективами вільнішого життя, приніс дуже трагічні для нас наслідки. Два полюси новітнього середньовіччя — червоний енкаведист і комуніст та брунатний гестапівець і партійний німецький урядовець — залили ріками крови нашу землю. Почалось апокаліптичне видовище, яких зустрінути в історії людства можна мало. Одні й другі керувались тими самими політичними плянами щодо України та звірячою ненавистю до українських визвольницько-самостійницьких сил. Вони справляли правдиві оргії людоїдів на нашій Батьківщині. Перші, підчас свого відступу, нищили матеріяльні добра України й примусово вивозили українське населення у глиб московських земель. Другі — вивозили українське населення, особливо молодь, на примусові роботи до Німеччини і здійснювали колоніяльними методами свої загарбницькі пляни відносно України. А обидва разом фізично винищували свідомий український елемент. Часи татарських нападів з 13 та 17 століть повернулись тоді, коли український народ в обороні своїх національно-політичних прав та фізичного життя збройно виступив організованою національною партизанкою проти обох загарбників. Одні і другі під плащиком поборювання української партизанки палили українські села, вимордовували безборонне українське населення, насилували, грабували і масакрували. Гестапівські тюрми заповнились українським визвольницько-самостійницьким елементом, а гестапівський кат, з видатною поміччю московсько-большевицького провокатора, вистрілювали тисячами інтелігенцію та національно зрілі маси робітництва і селянства, намагаючись в корінні знищити носія української політичної самостійности — український націоналістичний рух.

Годі змалювати всього безправства, годі зарисувати виразну картину звірячих знущань над українцями в т. зв. Райхскомісаріяті України, не можна підчислити жертви наші в т. зв. Генеральній Губернії. Десятками тисяч мучились наші брати і сестри по концентраційних таборах в Освєнцімі, Майданку, Оранієнбургу, Бельзену, Дахау та численних інших відомих і невідомих в Україні середньовічних урядженнях національ-соціялістичного німецького духа та культури.

А могили росли . . . В Києві, Харкові, Дніпропетровську, Житомирі, Вінниці і Камянці Подільському, в Рівному, Дубні і Кремянці, у Львові, Тарнополі і Перемишлі, у Холмі, Томашові та Люблині, в Берліні, Дахау і Бельзені . . . А з наступом Червоної армії ці могили ще густішали . . . Суцільна руїна колись квітучої України, велике кладовище з дерввляними хрестами розтягнулось скрізь там, де волею чи неволею перебували українці. Це для нас є вислід другої світової війни . . .

Багряна піраміда жертвенности українського народу стоїть в завірюсі історичних подій і осяює наш шлях у майбутність.

Ця піраміда — це мовчазний свідок історії і грізний документ героїчного тяглого змагання нашого народу за свою самостійність. В ній сила і живучість наша, бо мертві живуть в живих і мовою могил промовляють до сучасників і промовлятимуть до прийдешніх, нагадуючи їм про велику правду: Віра — Боротьба — Перемога. Ця піраміда є грізною пересторогою для сучасних і будучих ворогів, доказом незнищимої життєвости українського народу, який переборе усі перешкоди. Вона ясним світлом прикладу завжди освічуватиме народові шлях у його дальшій мандрівці десятиліттями і століттями.

Хоч я умер, беззвучні ці рядки
хай сповнить зміст могутній, многоцвітний,
що з ним життя моє вливається в твоє.
. . . .
Я смертю вирізьбив; ти встань і прочитай:
Одне святе є в світі—кров людей хоробрих.
Одні живуть могили—вірних Батьківщині.

(Ю. Липа)

І тому сьогодні, йдучи на могили відомих і невідомих борців за краще майбутнє Батьківщини, з гордим болем у душі і рішучим чолом згадуємо всіх, що на протязі нашої історії клали голови за вічні ідеали українського народу. Згадуємо тих, тисячні могили яких засіяли українську землю і море, ближчу і дальшу чужину. Вдячний народ зберігає їх память як найдорожчу реліквію для майбутніх поколінь і будує величавий пантеон у своїх відданих серцях. А найкращим памятником для них усіх буде, коли ми, вірні їх ідеалам, здобудемо Українську Державу, суверенну і соборну, за яку вони померли . . .

З технічних причин це число "Самостійної України" видаємо за два місяці — червень і липень, що прохаємо наших читачів і передплатників вибачити.

Адміністрація

О. Ольжич

Будьте!

Нащо слова? Ми діло несемо,
Ніщо мистецтво і мана теорій.
Бо ж нам дано знайти життя само
В красі неповторимій і суворій.

Що вибереш, чи образ бездоганний,
А чи прообраз для усіх один?
Міцніша віра і дзвінкий чин
За словоблудіє і за тимпани!

Ось, сходить, виростає, розцвіта
Благословеніє не форми, суті.
Одвага. Непохитність. Чеснота.
Милуйтеся. Беріть. І будьте, будьте!..

Давнім трунком, терпкістю Каялі —
Ці і кров і смерть.
Небо — княжі, київські емалі.
Небо знову — твердь.

Знов не вгору несміливим зором —
В безкраї степів.
Жити повно, широко і скоро
І урвать, як спів.

Як колись, горіти і пяніти,
Шоломом пючи,
І життя на опашку носити
На однім плечі.

* * *

Двадцять літ кривавилась земля
І сціпеніла, ствердла на каміння.
І застелило спалені поля
Непокориме покоління.

До перс закляклих, просячи тепла,
Тулили марно немовлята лиця.
Проте їм чорне лоно віддала
Доба жорстока, як вовчиця.

Тепер — дощі холодні і вітри,
Кудлаті хмари, каламутні ріки,
Але ростуть у присмерку нори
Брати суворі і великі.

А. Волянський

О. Кандиба-Ольжич як Революціонер

(В ЧЕТВЕРТІ РОКОВИНИ ЙОГО ГЕРОЙСЬКОЇ СМЕРТИ)

Мабуть ніхто не припускав, що в 1930 р. щойно промований доктор філософії Олег Кандиба-Ольжич, молодий учений — археолог, син відомого поета О. Олеся і сам початкуючий поет, оця людина з чутливою душею, з голубими очима і ніжним виразом обличчя поета-мрійника стане колись найвизначнішим мужем українського підпілля в найжорстокішій добі нашої історії, добі що її він сам віщував у своїй поетичній візії. Бо справді: поет, археолог і політик-революціонер — контрасти, що їх не часто стрінути. Але їх не тільки гармонійно сполучав у собі Кандиба-Ольжич, але на всіх ділянках вибився над пересічний рівень. Про нього як археолога свідчать його наукові праці на різних мовах, археологічні досліди, участь у чужинних наукових експедиціях, а то й запрошення його на працю до себе Гарвардського університету у ЗДА та основання першого Українського Наукового Інституту в Америці. В українській літературі заїняв він передове місце як поет своїми творами, в яких оспівав нашу добу "жорстоку, мов вовчицю". А обставини, що в організаційній гієрархії він дійшов до Заступника Голови Проводу Українських Націоналістів і по заарештуванні полк. А. Мельника кермував ОУН, свідчить про його вартість як революціонера.

В перших роках існування ОУН Кандиба-Ольжич бере в ній участь як звичайний член. У чеській Празі, де він жив, находився тоді, один із осередків ОУН, — тут перебувало кількох членів ПУН і Начальної Команди УВО, тут знаходився центр пропаґанди, що видавав офіціоз ПУН "Розбудову Нації" та інші видання і виготовляв матеріяли для преси по інших країнах; тут ведено вишкільні, ідеологічні і військові курси; тут знаходився центр звязку з Рідними Землями, де відбувалися зустрічі, наради і зїзди; тут, у цьому найбільшому скупченні української політичної еміграції з її численними партіями, групами і "урядами", молодий український організований націоналізм конфронтував свої ідеї з дійсністю. В цьому оточенні зростав Кандиба-Ольжич. В додаток ним особливо заопікувався, перебуваючи у тих роках у Празі О. Сеник-Грибівський, що вже з першої зустрічі звернув увагу на Ольжича, добачуючи в ньому майбутнього провідника.

В цих роках перейшов Ольжич своє "хрищення" підпільника. По атентаті на польського міністра Перацького (1934), коли то польська і німецька поліція, та й ще не без помочі чеської, розбивалися за виконавцем і співучасниками атентату, та коли то особливу ува-

гу звернено на Прагу, де кожний замітніший член Організації був сліджений тайними аґентами, Кандиба-Ольжич дістав доручення укрити і взагалі заопікуватися виконавцем атентату, що по втечі з Польщі прибув до Праги, а звідси мав переїхати за океан. Завдання, що мусіло "шарпати нерви", коли взяти на увагу не тільки тодішню особливу чуйність поліції, але й заходи кількох урядів. Вистарчить сказати, що на підставі демаршу польської влади й домагання видати їй членів ОУН, які перебували в ЧСР, чеська поліція заарештувала й видалила поза границі ЧСР кількадесять більш відомих націоналістів, а провідникові в ЧСР ледви вдалося вихопитися перед його увязненням. Дотеперішні закордонні осередки ОУН в ЧСР, так само як і в Німеччині були зліквідовані. Треба було починати все наново, і то вже в глибокій конспірації. І саме тоді Ольжич, що залишився в Празі поза підозрінням поліції, починає самостійно діяти, як фактичний провідник ОУН: вяже перервані нитки, латає діри, склеює рештки організаційного апарату. Завдяки йому організаційна сітка в ЧСР може продовжувати свою діяльність.

На цьому ж терені в чергових роках Кандиба-Ольжич зґруповує біля себе гурт співпрацівників для завдань, які не вкладалися в рямки тодішніх Референтур ПУН. (Згодом цей гурт оформиться як окрема Культурно-Освітня Референтура). Ось тоді галицькі українці і українська еміґрація вперше запізнаються з перевиданими празьким осередком творами українських підсовєтських письменників, що з них одні вже розстріляні, інші на засланні, а ще інші в неласці. З празького осередка, що ним кермував Кандиба-Ольжич, ідуть до української націоналістичної преси у різних країнах, побіч статтей і матеріялів з культурно-освітньої ділянки, також перлини писемної творчости нашої княжої і гетьманської доби — винятки з літописів, універсалів тощо.

В чергових роках праця Ольжича в організації зовсім відмінна від дотеперішньої. В 1939 р. тереном його діяльности є Закарпаття, де формується нова держава. Тут Ольжич набирає державно-політичного і організаційно-провідницького досвіду, що його поглиблює чергова півторарічна праця в ПУН під час другої світової війни.

І ось тепер Ольжич дістає завдання дістатися якнайскорше за уступаючими большевицькими військами до Києва і перейняти провід ОУН на СУЗ. Новий терен, нові люди, нові обставини і нові многогранні завдання. Це не тільки творення організаційної сітки. Це творення, від самих підвалин почавши, і опанування та керма суспільно-політичним життям країни; це також творення і керма т. зв. органічним сектором. Міські ради, товариства і організації. Всеукраїнська Національна Рада, часописи церковні справи, адміністративний апарат, самоврядування та десятки і сотки інших справ, що їх треба було ставити безпроволочно, щоб заповнити порожню, яка постала по відході большевиків, українським націоналістичним змістом. Але цю порожню

Др. Олег Кандиба-Ольжич
(7. 7. 1908—9. 6. 1944)

рішили заповнити своїм, і тільки своїм змістом нові завойовники — німці. Це довело до удару і вже в два-три місяці по зайнятті Києва наступили перші розстріли членів ОУН німцями. А німцям у цьому протиукраїнському поході стали в поміч московські аґенти, що їх залишило НКВД для цієї цілі. В таких обставинах довелось Кандибі-Ольжичеві і тримати керму в руках, та ще й в часі, коли не припинялися братовбивства внутрішних "конкурентів".

Вже перші втрати, зокрема таких людей як Чемеринський-Оршан, Олена Теліга, Іван Рогач—приневолюють Кандибу-Ольжича провести основну переорганізацію апарату й переключити його на глибоку конспірацію; він відтягає загрожених людей, ставляючи на їх місце інших. Але й його дальший побут у Києві настільки загрожений, що він примушений виїхати й передати функції крайового провідника наступникові.

Перебуваючи зчерги у Києві, живе тут конспіративно. Від літа 1942 р. стає членом новоутвореного т. зв. Вузчого ПУН, що кермує діяльністю ОУН на всіх українських землях.

Протинімецький курс українського підпілля, невдачі на фронті (Сталінград), початки партизанки в Україні спричинюють посилення німецького терору, що в 1943 р. доходить до кульмінаційного пункту. Організація зазнає великих втрат у людях на СУЗ. З відступом німців з України терор цей перекидається на ЗУЗ. Коли в січні 1944 р. німці виа-

рештовують на українських землях і в еміграційних осередках провідний актив ОУН включно з Головою ПУН полк. А. Мельником, Кандибі-Ольжичеві вдалося виховзнути з ґештапівських рук. У найтяжчий для ОУН, і для України, час, коли йде боротьба і з німцями, і з большевиками, і навіть з поляками, Ольжич кермує Організацією, сам під постійною загрозою увязнення Ґештапом, що розбивається за ним повсюди.

Недивлячись на велику обережність, що її виробило в ньому дотеперішнє життя в підпіллі, по кількох місяцях Кандиба-Ольжич попадає в лабети Ґештапа.

З них він уже не випав живим. Підчас слідства в КЦ Саксенгавзен його закатували. Ця лагідної і слабосильної зовнішности людина, показалася прямолінійним, хрустального характеру й залізної волі мужем, якого не можна було ні вгнути, ні перехитрити, ні застрашити, ні змусити до видачі тайн організації. І тому його знищили.

Знищили його тіло. Бо його дух житиме між нами в його творах і в спогадах про нього, як взір провідника і громадянина, вічно.

Олег Ольжич

Не світлий спокій дорогих глибин
Прозорої і чистої науки,
Не золоті надхнення орхідеї,
З ласкавости незмірної своєї, —
Пошли мені, молюся, дар один:
В імя її прийняти мужньо муки
І в грізні дні залізної розплати
В шинелі сірій вмерти від гранати.

Памяті Археолога Д-ра Олега Кандиби

Д-р Олег Кандиба в широких колах нашого громадянства більше знаний як поет (О. Ольжич) і громадсько-політичний діяч і мало знаний як учений - археолог. Подаємо короткі відомості про його наукову працю.

Олег Кандиба, єдиний син великого українського поета О. Олеся (Олександра Кандиби), студіював у Празі в Карловому університеті з 1925 р. і закінчив його 1939 року з вченим званням д-ра філософії, захистивши дисертацію на тему: "Галицька помальована неолітична кераміка".

Під час університетських студій Олег захопився археологією, слухав лекції українських і чеських археологів, брав участь в наукових археологічних експедиціях і в цій науці обрав собі вужчу ділянку — мальовану та шнурову кераміку неолітичної доби, яку розпочав детально вивчати та в якій став ученим — фахівцем з світовим імям.

В 1931 році д-ра О. Кандибу, знаного в Празькому університеті як здібного вченого, запрошують на працю завідувача археологічного відділу чеського національного музею в Празі. На цій роботі він здобув великий авторитет і чужинці його високо цінили. Під час праці в музеї д-р О. Кандиба з доручення музею робив наукові археологічні подорожі по Чехо-Словаччині та рідних землях — Закарпаттю і Галичині. Тоді ж вивчав він археологічні матеріяли, особливо матеріяли неолітичної кераміки, европейських музеїв (Берліну, Відня, Риму, Праги, Кракова, Львова тощо).

Захоплюючись своїм вузьким фахом неолітичної кераміки, д-р О. Кандиба ніколи не був кабінетним ученим і свої знання передавав широким колам населення. Для цього він звертається до львівського В-ва "Новий Час" з пропозицією подавати до його часопису фахові нариси з української передісторичної минувщини. В-во охоче погоджується (28.8.1931 року) і друкує такі нариси. Крім того, такі ж фахові науково-популярні нариси його пера зявляються у низці чеських часописів.

1932 року до Европи з Америки від археологічного музею Гарвардського університету та американської школи праісторії приїздить науково-археологічна експедиція на чолі з д-ром Фуксом, що до того часу перевела величезну дослідницьку роботу на теренах Месопотамії, Єгипту, Франції та Середньої Европи. Цього разу завданням експедиції були досліди на Балканах, на теренах Югославії. Коли експедиція звернулась за консультативною допомогою до Праги, то празький університет відрекомендовує українського вченого д-ра О. Кандибу. І це довіря від чужинців д-р О. Кандиба виправдав повністю.

1933-34 року д-р О. Кандиба виїздить у відрядження до Італії вивчати матеріяли археологічних музеїв Риму. Працюючи там протягом року за своїм прямим завданням, він одночасно провадить і українську національно-громадську роботу серед чужинців — звязується з місцевим українофілом Люїджі Сальвіні і за його допомогою організує видання італійською мовою збірника — антольогії новітньої української прози.

1936 року Гарвардський університет Америки запрошує д-ра О. Кандибу, як знаного вченого і свого старого приятеля по Балканській експедиції, до себе на працю в універси-

теті. Д-р О. Кандиба переїздить і розпочинає там не лише свою фахову роботу — читання лекцій в університеті для чужинців, а й на широку скалю українську пропагандивну роботу. Там він зорганізовує вперше в історії Український Науковий Інститут в Америці (існує й тепер) та під своєю загальною редакцією видає перший том — (Збірник Українського наукового інституту в Америці, Сент Пол, Мінн. — Прага, 1939).

У передмові до цього збірника редактор пише: "В час, коли українську науку вживається або викривлюється по вподобі ворожих українській нації сил, суспільство мусить протиставити цьому наукове будівництво, що виходитиме тільки з національних потреб та завдань".

1939 року, коли спалахнула пожежа в Східній Европі і в її полумї появились нариси будівництва Української Держави Закарпаття, д-р О. Кандиба не міг надалі залишатися на чужині в кабінеті вченого. Він спішить на Рідні Землі до тієї ділянки свого національного обовязку і праці, яка в цей момент є найважнішою і найвідповідальнішою. Тут він весь з головою поринає в громадсько-політичну революційну працю, залишивши, як доля судила — назавжди свою наукову роботу і багато зібраних та неопрацьованих ще наукових матеріялів.

Дя повної оцінки доробку цього незвичайного вченого та складення бібліографії його наукових праць потрібні спеціяльні студії. Тут же подаємо лише головніші його праці, що друкувались українською, чеською, німецькою і англійською мовами.

1930-31 рр. Вкопні латинські гроби (чеська мова). Каменні настрої в неолітичній мальованій кераміці в Галичині (чеська).

1932 р. Юнитецькі гроби з Кобилісів (чеська). Трипільські памятки в збірках археологічного музею Празького університету (чеська). Спіраль в декораціях дніпро-дунайської неолітичної кераміки (англійська).

Шнурова неолітична кераміка (англійська м. Шнурова кераміка (німецька).

1937 р. Досліди на галицькому Поділлі (українська). Старша мальована кераміка в Галичині (українська).

Найбільш монументальною працею д-ра О. Кандиби є його славнозвісна монографія німецькою мовою Schipenitz. Kunst und Geraete eines Neolitischen Dorfes. Wien-Leipzig. Мистецтво і речі неолітичного села, на 156 стор. із 574 таблицями. Про цю монографію в німецькій науковій пресі знаходимо якнайкращі відгуки і власне ця монографія в галузі неолітичної кераміки створила йому авторитет світового вченого.

Д-р Олег Кандиба рано відійшов від нас. Він загинув в огні революційної боротьби українського народу за свою незалежність в наші дні. Хай його постать для наших науковців буде тим прообразом, з якого маємо брати приклад.

Проф. Д. ("Українські Вісті").

Іван К-ий

ПОЕТ ЗАМКНЕНОГО СЕРЦЯ

Революціонер, поет і археолог, син О. Кандиби (Олеся) народився 7 липня, 1908 р. в Житомирі, згинув 9-10 червня, 1944 р., в німецькій вязниці в Саксенгавзі, біля Берліну. Літературна спадщина, — друковані збірки віршів: "Рінь", Львів, 1935, стор. 43; "Вежі", Прага, 1940, стор. 45; "Підзамчя", посмертна збірка, 1946.

Коли вийшла маленька збірка одного з поетів т. зв. "Квадриґи Вісника" О. Ольжича "Рінь", її стрінули стримано, — незрозуміло вишукана видавалась всім спочатку ця дуже вдала назва. Рінь?—ті камінці, що вкривають річища перешумілих вод, те, що говорить про великі геологічні процеси, про "силу вод рвучку і різькість вітру, що над ними віяв".

Збірка ця говорить про ще величніші біологічні процеси, що лишають по собі рінь костей і що завершаться тріюмфом людини. Збірка про шумливе людське зростання, про стихійні катастрофи, про смерть піонерів нового життя і про їх перемоги.

Ми жали хліб. Ми вигадали млин.
Ми знали мідь. Ми завжди воювали.

Це вони — наші предки, що в них:

У правиці бадьорий кремінь,
У долоні медові смокви.
Чи не ласка на чолі в мене,
Чи не щастям іскриться око?

За це щастя треба платити, як заплатив життям купець-піонір:

Золота-золота борода
Підпливає рожевою кровю.
Двадцять літ — незабутні літа! —
Жив він сам небезпечною грою.

Затихнуть чутки по купцеві, але його стежками підуть інші відважні, й над рінню їх тіл здійметься поступ, що його передумова "в дужих карбах людське неспокійне і жадібне серце", що пхає у незнані світи, у мандри й змагання:

— — Що день, що ніч, то менша віддаль.
Легкий похід без вороття!
Наш бог — маленький чорний ідол
В наметі нашого вождя.
— — — — — — — — — —
І над річки вогню і крови,
Над власне горло — дорогі
Нам очі тужно-ебенові
І руки юні і тугі.

Не лише в шумливім поході людини радість існування. — вона особливо розкрива-

ється в найінтимніших процесах природи, як і в задоволенні творця — у тиші праці поета й ученого:

День — прямокутник матового скла,
Велика грудка кинутого снігу.
На ясність дум. На маєстат чола,
На стіл просторий і розкриту книгу.

Ольжич бо й поет "прекрасної невимовности". Це для нього

Вранці сонце й небо чисте,
І пташині радісні хори,

коли так хочеться

Покривати твою книгу
Позолотою і блакиттю,

коли все єство впиває кожний порух краси у всіх її проявах:

— — проминуть роки,
А ти ховатимеш, немов коштовність,
Води бурштин і одягу кратки,
Однаково прекрасну невимовність.

Але до абсолютної прекрасної невимовности шлях далекий. Неспокійне і жадібне серце накреслило людині шлях туди через усі випробовування здійсненого Апокаліпсиса. "Прозору радість творчого спокою" вже скоро розітне "екстаза атентату":

Та вийдеш ти з затишного покою,
І десь на розі, десь, де ми берем
До рук газету, в поспісі зімяту,
Тебе розітне лозами сурем
Невблаганна екстаза атентату.

У "Ріні" й те, що бачили виразними візіями давно, раніше багатьох, віщі зіниці поета. Один з його віршів так і зветься "Візія":

Вітри од краю до краю
Од рана до рана дмуть.
Дерева, дахи зривають,
Пісок і тріски несуть.

На подвірях клунки, попони.
І не в безвісті шлях цей? —
Широкогрудих коней
Із стайні ведуть бігцем.

На ґанку ще раз мати,
А ти вже допяв стремен.
Хлопчак, що його не взято,
Ховається під брезент.

І рветься, рветься фіртка
Квітника із слідами чобіт.
Обози — обози тільки
На захід ідуть, на схід.

Майбутні життєві бурі поет сприймає без ляку — як хміль, як повідь життя:

Забиті. Числить? Ледве.
З-під мурів — повів життя.
Життя, що таке щедре,
Багате таке життя.

Друга Ольжичева збірка "Вежі" — органічне завершення "Ріні". Там, у "Ріні", про минуле, про шляхи визволення людського духу з приземности тіла; про визволення, що осягається підсвідомим перекресленням пут нормального життя або свідомою творчістю. Там про те, що було і що мало статися.

"Вежі" ж про те, що вже прийшло, що стало наявно, що поділило всіх на звершених та слабких. Тут людина поза межами призвичаєнь буденщини, якій лише ненависть і погорда:

О, будьте ви прокляті кодлом усім
І ваші діла і річниці!

У розміряному житті духової провінції все більше нуртує вітер з верхів, звідки падає "вперше пекучий задушений гнів на рабськоплескатий порядок".

І бачили очі дитячі твої,
Широкі і схожі на рану,
Як люди, що знали визвольні бої,
Улесливо кланялись пану.

І слухали уші, коли вчителі
Учили, нечесно-лукаві,
Лучити гонори своєї землі
І службу ворожій державі.

Пуповиння, що тримає в приземності, міцне. Треба рвати живе, треба зненавидіти, як і за Євангелією лише одному панові можна служити, а іншого зненавидіти. Бо гнів — також шлях у стратосферу духу:

Прокляття моїй плоті,
Що слабша за мій дух!

"Вежі" говорять про здійснення передчувань 'Ріні'. Шпилі здобуто. Якою ціною? Байдуже,— лише 'нікчемні і кволі заквилять про зламаний квіт". Люди, що відцуралися себе, родин і призвичаєнь, що кидають собою, як петардою, ці люди вже живуть в іншій площині буття. Це титани, що обернули "серця у сурму" і перед якими впали всі мури земного.

Боротьба за народ для Ольжича це насамперед духове переродження. Для визволеного духу байдуже, чи буде жити ще його тілесний одяг, чи кинути це тіло в слушний час, як барикаду, на шляху ворога.

Розкрийте зіниці, розкрийте серця,
Черпайте криштальне повітря.
Одвіку земля не зазнала бо ця
Такого безкрайого вітру.

Або:

І так тебе хмель наливає ущерть
І так опановує тіло,
Що входить твоя упокорена смерть,
Як служка, бентежно-несміло.

Шпилі здобуто. Надземне повітря пянить тих, що ввійшли в іншу площину буття, де

— — мертві встають і шукають хреста,
Їх очі розчахнуто-тьмяні.
Встають, наче поросль, струнка і густа —
Страшне покоління титанів.

Творчий шлях Ольжича перервано. Але з натяків двох збірок, що йдуть зростанням,

відчувається, що ненаписані збірки були б про світ панування завершених. Про світ гармонії, свободи й творчости.

Сувора стриманість глибокого інтелекту, ще суворіша стриманість великого таланту — склалися на те, що творчість Ольжича не була нами належно оцінена, а події, що надійшли пізніше перешкодили запізнатися з нею чужим. Ольжич зразково ощадний в мистецькому вислові—він зчавлює свій ліризм, виминає ефектних висловів, образів, рим та ритмів, і саме цим осягає дійсного мистецького ефекту, що його дає глибока культура й дисципліна автора. Лише при заглибленні в його поезію здивованому цінителеві відкривається прихована влучність поетичних образів, згармонізований зо змістом ритм і тонкі модерні дисонанси в римуванні.

Зовнішньої версифікаційної чистоти дотримано всюди, хоч розбурхані хвилі ліризму все намагаються розірвати скромні рамки Ольжичевих поезій. Але поет сильний — його греблі витримують, навіть в його екстатичних викриках, у поводі стихії героїчного.

Ольжич осягає найвищого мистецького рівня безперечною щирістю, — первнем, що його зформулювати не вдасться, але що вирішально відмежовує віршописця від поета. "Й зерна неправди за собою" немає в Ольжича, як не було його й у Шевченка. Зокрема його "Вежі" говорять про конкретні випадки й людей. Про самого автора. Це ж він, багатонадійний учений і талановитий поет, викинув з свого особистого життя всі принади:

Чекає спокуса тебе не одна,
І повні зрадливої знади
Прозорі озера науки, вина
Поезії пінні каскади.

Та де ти пянкіший знайдеш водограй
І плеса синіші холодні,
Як ставити ногу недбало на край
Блакитної чаші безодні!

Блакить безодні прийняла шляхетний дух поета. З нездвигненого ще йому памятника сяє його епітафічне:

Шкодуємо тільки, що вмерти
Удруге не зможемо ми!

Д. Слобідський

Рівновага Сил і Політика Бльоків

Сьогодні ніхто вже не заперечує, що друга світова війна була логічним продовженням першої. Преса й дипломати так і називають останні дві війни — тридцятьлітньою війною. Рівночасно світова опінія здає собі чимраз більше справу з того, що стоїмо на порозі третьої світової війни й не знати, чи з тридцятьлітньої не перетвориться вона в столітню, доки світ знайде свою правду, якої шукає, доки знайде ту ідею, яка запліднить людство і створить для нього основи нового, тривкого і справедливого миру. Віра в силу тих ідеалів, які проповідували західні потуги і фіксували їх в Атлантійській Хартії, в хартії із Сан Франціско, в декларації Рузвельта про чотири свободи тощо, виявляється сьогодні шкідливою ілюзією. Віра в ці ідеали — ідеали гуманности, свободи людини і народів, панування права й засудження насилля — приспала тільки чуйність і свободу рухів західніх потуг та дала можливість східній московській тиранії під невинною фірмою всесвітнього комунізму, "народньої демократії", права народів на національну самостійність тощо, підміновувати ґрунт під народами й державами, що вірили в ці ідеали та робили їх спілими до . . . упадку й завоювання.

Продовж два з половиною років після другої світової війни західні потуги вірили в можливість мирної співпраці з СССР і в той час, як вони витрачали дорогий час на всякі безплідні конференції й наради, Москва розбудовувала свій воєнний потенціял, поглитала країну за країною і народ за народом, розбудовувала свої пяті колони в цілому світі і ставила Захід перед завжди новими доконаними фактами. Повне поневолення Польщі, Румунії, Болгарії, Мадярщини, Югославії, Альбанії, а нарешті Чехословаччини й Фінляндії робилося під патронатом і за тихою згодою західніх потуг. Паперові протести ніколи нікого не відстрашували ще від якоїсь дії. Сьогодні говориться, що від проголошення доктрини Трумена, а особливо від конференції Ради Міністрів закордонних справ у Льондоні восени 1947 р. дипльоматична ініціятива перейшла в руки західніх потуг. Це може й так, але **ініціятива дії** остається і далі в руках Москви. Вже після льондонської конференції Москва проголосила повстанський комуністичний уряд в Греції, який вона піддержує мілітарно й політично і за його поміччю не тільки не дає змоги грецькому урядові стабілізувати відносини в країні, але творить сильний фермент на Балканах, який безпосередньо загрожує позиції західніх демократій у Туреччині, на Середземному морі та на Близькому й Середньому Сході. Далі Москва насилу перетворила Чехословаччину в совєтську республіку й закріплює її сьогодні ріжнородними військовими й політичними "договорами" в системі свойого т. зв. східнього бльоку. Ця сама доля жде й героїчний фінський народ, який без помочі Заходу не вдержить своєї самостійности в сусідстві східнього молоха. Накинений недавно пакт взаємної помочі Фінляндії вказує шлях, яким ітиме Москва в майбутньому. Події в Берліні й Відні вказують на те, що скоріше чи пізніше Москва принаймні свої окупаційні смуги в Австрії й Німеччині закріпить за своїм "східним бльоком".

Німеччина вже стоїть перед маревом по-

ділу її на дві частини. Конференція в Льондоні між ЗДА, Англією, Францією і державами Бенелюксу (Бельгія, Голяндія, Люксембург) стоїть під знаком створення західньо-німецької держави і тим самим поділу, не тільки Німеччини, але й цілої Европи на дві сфери впливу — московську й західніх потуг. А це означає, що хоч західні потуги на чолі з ЗДА перебрали ініціятиву в свої руки, то всеж таки вони готові на **компроміси** із Москвою й на поділ не тільки Европи, але й цілого світу на **сфери впливів.** Міністр зак. справ ЗДА, Джордж Маршал заявив 5 травня ц. р., що він є проти зміни статуту Обєднаних Націй та проти виключення Совєтського Союзу з цієї організації. Він сказав дальше, що завданням ОН є розвіяти фальшиві поняття совєтських провідників і довести їх до реалістичного погляду, що є можливим, а що неможливим у відносинах між СССР і рештою світу. ЗДА наміряють підвищення їх збройних сил, щоб відновити конечну для міжнародньої безпеки **рівновагу сил** — у відносинах між потугами. Він гадає, що думка про неможливість мирного **життя побіч себе** різних систем на основі засад, які лежать в основі Хартії ОН, є фальшива. Рівночасно дня 4 травня ц. р. сказав мін. зак. справ Англії, Бевін: " Я завжди мав почуття, що порозуміння було б можливе, як що б ми мали до діла тільки із Сов. Союзом, а не із комуністичною ідеольоґією". Отже, коли б Москва зреклася комунізму — а вона це може легко зробити так, як уже раз "зреклася" була Комінтерну, коли цього було потрібно для її цілей—, тоді світ готовий не тільки говорити з нею, але навіть шукати й найти спосіб співжиття.

Чи це страх перед війною, чи тільки дипльоматичний трюк? Чи дійсно вірить західній світ у можливість мирного співжиття з Москвою? Коли судити після того, що було, то треба ствердити, що так. Коли ж судити після того, що діється, то треба сказати, що ні. Проте мусимо ствердити велику пропасть між тим, що говориться, а тим, що робиться. Західні союзники провадили останню світову війну в імя демократичних засад свободи людини й народів, в імя права справедливости для всіх народів, малих і великих. Вже після війни, особливо в доктрині Трумена та в усіх публічних заявах західних політичних мужів підкреслювалося засаду, що кожний народ має право на самостійне існування й на влаштування свого життя згідно з суверенною волею кожного народу зокрема. В той самий час Москва топтала суверенні права Польщі, Румунії, Угорщини, Болгарії тощо, збройною рукою поневолила Манджурію і Корею, погрожувала Туреччині, Греції й Іранові, розбудовувала свої аґентурні комуністичні ячейки у цілому світі й під гаслами "народньої демократії" та боротьби за "національну й державну самостійність народів" підготовляла світову революцію. Сьогодні вона уже збирає перші плоди: аґресивна політика комуністичних партій у західних країнах Европи, комуністичні повстання в країнах південної Америки (останні й найсильніщі в Колюмбії, де на кілька днів була перервана навіть панамериканська конференція), а навіть підривна політика комуністів у ЗДА вказують на те, що Москва за поміччю цих своїх аґентур робить перші спроби для захитання рівноваги сил у цілому світі. Побіч сильно розбудованої армії в самому СССР та в його сателітних державах, Москва розпоряджає могутньою, невидимою часто армією фанатиків у цілому світі, яка готова до дії на найменший кивок із Кремля. Цей факт усвідомили вже собі й західні потуги, тому Англія, ця демократична країна, мусіла видати досить драстичні протикомуністичні зарядження, ЗДА підготовляють закон проти евентуальних комуністичних підривних акцій, а навіть панамериканська конференція в Боготі (Колюмбія) мусіла в одній із точок своїх устійнень постановити боротьбу проти світового комунізму, як знаряддя Москви. Чіле, Бразилія і Колюмбія зірвали дипльоматичні зносини з Москвою.

Проте, як виходить із заяв політичних мужів заходу, позасовєтський світ ще готовий на компроміси, на якийсь модус вівенді із Москвою. Якою ціною? Ціною поділу світу на **сфери впливів.** Найважливішим у сучасну пору було б питання, де ті границі, поза які Москва не схоче дальше йти. Цього ніхто не може спрецизувати, бо якщо брати Москву як речника й носія комуністичної ідеї, то цих границь немає, вони охоплюють цілу земську кулю; якщо брати Москву як речника московської месіяністичної та імперіялістичної ідеї, то ці границі принаймні не ясно спрецизовані, в кожному разі сюди мала б належати ціла Европа, Близький і Середний Схід із середземноморським басейном та майже ціла Азія. Приблизно таких самих границь хотівби і Совєтський Союз, як вірний наслідник царської імперіялістичної політики. Поза цими границями жили б інші народи й держави, при чому такі потуги як Англія — поминаючи Францію — і Китай мусіли б поділити долю сателітів ЗДА. Без сумніву, що на таку розвязку свободолюбні народи Заходу ніколи не підуть.

Цю загрозу зрозуміла мабуть найкраще Англія, тому вона вже в січні ц. р. устами Бевіна запропонувала західньо-европейську унію, яка в половині березня ц. р. стала дійсністю. Англія відвернула в певній мірі свої очі від своєї заокеанської імперії, вона "розпродує імперію" як закидує лейборитському урядові консервативна опозиція Черчіля, вона здає важливі свої позиції в руки ЗДА (Близький і Середній Схід, найважливіще — евакуація 15 травня Палестини), щоб тільки рятувати Европу, чи ліпше частину Европи, як необхідне передпілля для забезпечення англійських островів, а тим самим і існування самої англійської нації. З Москвою на побережжях Атлантику не може й бути мови про самостійну Англію. Англія стала частиною Европи. Говорячи про европейську — західньо-европейську унію пятьох держав (Англії, Франції, Бельгії, Голяндії і Люксембурґу), які договором у Брюсселю звязали свою долю в одну цілість, Бевін сказав у своїй промові перед парламентом дня 4 травня: "Ця унія робить нас остаточно дійсною частиною Европи". Треба сподіватися, що скоріще чи пізніще всі европейські

держави, включно із західною Німеччиною, по цей бік залізної заслони, приступлять в такій чи іншій формі до цієї унії, творячи суцільний і досить сильний західньо-европейський бльок, який буде користуватися повною піддержкою ЗДА. Але чи може бути цей західньо-европейський бльок розвязкою проблеми війни або миру? В ніякому разі. Що правда, до вирішування світових проблем приступить ще один чинник і це дасть запоруку справедливіщого ладу в світі — **але не справедливого.** Союз має в першу чергу оборонний характер. Бевін у згадуваній вже промові сказав дослівно: "На полі оборони ми не підготовляємо ніяких аґресивних заходів проти будького. Безпека наших країн мусить бути першою вимогою до наших відповідальних мужів і парляментів. Це не доведе до війни. Наша свобода і наше дальше існування, як і існування західньо-европейських націй у світі мусить бути предметом безупинної організації і чуйности". Клясична політика охорони тільки власних інтересів.

Ми, зрештою, ніколи й не твердили, що якийсь народ буде колись готовий боротися за чужі інтереси. Тому ми завжди приучували наш народ розраховувати тільки на власні сили. Політика — це захист власних інтересів, без огляду на гасла, під якими вона провадиться. Ми свідомі того, що й американські вояки не стоять в Европі задля її гарних очей та її "високої культури", але виключно в обороні власних національних інтересів. З цим фактом мусить числитися наш політичний провід — в першу чергу соціялісти і "демократи", які гадають, що їх соціялізм і "демократизм" буде тим товаром, на який злакомляться західні демократії. Мова Бевіна, це мова соціяліста і демократа в одній особі, але він почуває себе в першу чергу анґлійцем і інтерес Анґлії є його примарною турботою.

Проте, ми гадаємо, що Бевін помиляється. Кордони можна потянути так, як собі того хтось захоче. Особливо там, де рішає сила, ці кордони можуть бути дуже штучні і чудернацькі. Але не вільно забувати, що в цих кордонах живуть **живі люди,** які століттями чи навіть тисячліттями вирізблювали свої життєві кордони, будували свої житлища і перетоплювалися в цих кордонах в те, що ми називаємо **народами або націями.** Сьогодні можна говорити про світові уряди, про світові союзи, про всякі федерації і конфедерації, але факту існування народів як живих і суцільних організмів ніхто не не зможе вже заперечити. Це є індивідуальності, живі істоти, з яких складається людство, і так як не можна перерізати на двоє живу людину без небезпеки для її існування, так не можна роздирати і розшарпувати всякими штучними кордонами народів на частини. Цю похибку зроблено у Версаю після першої світової війни, тому друга світова війна найшла в цій похибці свою основну поживу. Сьогодні цей момент носить у собі ще більш загрозливі бакцилі. Нові кордони, які хочуть боронити західні потуги, перерізують на двоє живе тіло Німеччини, Австрії, Кореї, а в майбутьому, шляхом арбітражних компромісів, вони можуть довести до ще більших ненормальностей, які можуть і мусять спричинитися до нових кривавих воєн.

По-друге, бльоки. союзи, унії — не є злими речами. Але вони мусять бути суверенним виявом волі свобідних народів. Інакше ці союзи чи бльоки будуть опиратися на поневоленні одного народу другим, клясичним прикладом чого є сьогоднішній Союз Советських Соціялістичних Республік, в якому московський народ поневолює цілу серію інших народів. Це не союз, але тиранія. Силою своєї природи, такий "союз" з одного боку завжди угнетатиме народи, які прагнуть самостійного виявлення своєї волі і своєї національної індивідуальности, творячи в цей спосіб постійний фермент ірреденти, а з другого боку такий союз змагатиме до зовнішнього поширення, щоб усе новими успіхами годувати своїх підданих і творити в них міт своєї сили і непереможности. Щоб не допустити до вибуху в нутрі, такий союз спрямовує народню енергію назовні; тому побіч внутрішнього гнету, він силою своєї природи заставлений на експанзію, нові завоювання-імперіялізм. Таким "союзом" і бльоком держав є сьогодні СССР. З цим фактом мусить числитися західня европейська унія, яка ставить собі тільки оборонні цілі, і виходячи навіть із чисто еґоїстичних інтересів, а не з засад ґуманности, міжнародньої солідарности, права й справедливости всіх народів, які мабуть мають вартість тільки на папері, а не в реальному житті. З другої сторони поневолені Москвою народи, а в першу чергу Україна, як найбільша поневолена нація на сході Европи, ніколи не згодяться із своєю теперішною долею і будуть боротися всіма засобами, щоб привернути собі природне право бути паном власної долі. Тому Европа, а з нею й цілий світ не матимуть спокою і благодатей творчого миру, доки хоч один народ буде в неволі. Поліційної рівноваги сил у світі не вдасться вже запровадити нікому. Весна народів, яку започаткувала тому сто років Французька Революція і яка найшла вже тоді широкий відгомін у цілому світі, доходить сьогодні до свойого буйного літа, яке мусить дати давно ожидані плоди.

Західньо-европейський союз, побудований на суверенній волі свобідних народів, може бути тим зразком, після якого будуть у майбутньому твориться нові союзи й бльоки. Але як що у світі має панувати справедливий лад, право й творчий мир, а не сфери впливів і союзи, піддержувані штиками тайної і явної поліції, тоді ніодин із новоповсталих союзів не сміє толерувати побіч себе насилля, тиранії і поневолення. Мир є неподільний у неподільному світі. Тому поневолені народи мусять боротися за ці засади в закордонній політиці, бо від них самих в першу чергу залежить їх доля. Для цього вони вже сьогодня мусять також порозумітися і видвигнути спріємливу для всіх цих народів концепцію союзів чи бльоків, на основі яких ці народи могли б так сьогодні, як і в майбутньому співпрацювати та спільно боронити своїх життєвих інтересів. Приготовлятися треба до нових конфліктів, бо вони назрівають і чи цього хтось хоче чи ні, вони

з фатальною конечністю прийдуть. Ґродійський вузол, який представляє сьогодні заплутані міжнародні відносини, можна буде розвязати тільки одним способом: мечем.

В останніх місяцях західній світ зробив величезні поступи в оцінці природи московського СССР і його комуністичної ідеології.

Якщо Бевін ще й сьогодні говорить про те, що з Москвою можна б порозумітися, коли б не її комуністична ідеологія, — йому, як відповідальному політикові хвилево незручно інакше говорити —, то в світовій пресі, а навіть з уст відповідальних політичних мужів по обох боках океану чуємо цілком відмінну мову. "Сталін є глибоким реалістом", читаємо в паризькому журналі "Франс Ілюстрасіон" за березень ц. р., "який провадить російську політику згідно зі старими традиціями, традиціями Святої Рассеї. Комунізм є одним із засобів цієї політики, яким володарі із Кремля дуже спритно користуються: тільки завдяки комунізмові посунулися піони на інтернаціональній шахівниці для найбільшого добра Росії А найбільший дипломатичний успіх Сталіна це те, що ЗДА пішли у хрестоносний похід не проти СССР, але проти комунізму поза Росією". Проблема поставлена дуже ясно: замало, або взагалі маловажно є переслідувати тільки комунізм поза Москвою, бо щоб осягнути бажану мету — справедливий лад і мир у світі — треба знищити саме джерело цього комунізму, Москву. Тоді зникне автоматично світовий комунізм. Це саме переконання починає набирати чимраз більше права громадянства і в ЗДА, бо, наприклад, у той самий час, коли Маршал як відповідальний політик виступає проти виключення Сов. Союзу із організації Обєднаних Націй, то комісія для закордонних справ американської палати послів підготовляє проєкт зміни статуту ОН і виключення Москви із цієї організації. Рівночасно прийнято проєкт про дворічну обовязкову військову службу, розбудовуючи при тому стратегічні пункти в цілому світі, виготовляючи пляни до евентуальної війни і переводячи пляново свою індустрію на продукування зброї. Америка зрозуміла, що сила Москви лежить в першу чергу в хиткості і нерішучості американської політики. Тому й на міжнародньому полі вона перейшла покищо в дипломатичну офензиву, а це означає, що вона рішена на все, коли цього буде треба. В цьому напрямі вона обіцяла мілітарну піддержку західній Европі, поставила границі московській експансії на Балканах і на Близькому та Середньому Сході, вислала свою фльоту в Середземне море, зажадала звороту Трієсту Італії та анулювання пляну поділу Палестини, рішучо встрянула в вибори в Італії і не допустила там до комуністичного перевороту, заявила, що не вступиться добровільно з Берліну тощо. Таку саму рішучу поставу відносно Москви зайняли Англія й Франція, а це сильно піднесло на дусі всі інші західні народи.

Тому згадуваний вже французький журнал може в іншому часі (3 квітня) сміливо твердити, що місце в світовій політиці замість ідеологій і доктрин зайняли ґенеральні штаби, бо "війна не є ще закінчена", а як так, то не право, але сила буде вирішувати нове обличчя світу. Тому помимо всіх протилежних заяв, і на західньо-европейський союз треба дивитися як на початок організації здорових взаємовідносин між народами (в Америці на подібних засадах постав панамериканський союз, який оформився на конференції в Боґоті), а не як на задубілу форму, яка має завдання тільки боронитися, а не й наступати. Це логіка останніх світових подій. Збройна рівновага сил, про яку говориться в деяких політичних кругах, це утопія, бо зброєю можна тільки щось здобути, але ніколи закріпити на довшу мету. Бо сильнішою від усякої фізичної зброї є людська воля до вільного життя і творчі ідеї, які дають етичну підставу тій волі. Все, що збудоване на насильстві, від насильства згине. Це не фраза, але суворий закон природи. Ніхто "не скує душі живої", як навіть богам не вдалося вбити серця Прометея, воно знову оживало, як співав пророк України. Тому віримо, що скоро настане день суду і "розкуються закований люди", що б творити новий лад на засадах права, справедливости і рівноправности всіх народів. Передумовою до цього є знищення імперіялістичної Москви і визволення всіх поневолених нею народів.

Б. Б.

Гуляйпілля Проти Консолідації

Від кількох місяців ведуться на скитальщині інтензивні переговори між українськими політичним групами в справі створення Української Національної Ради та єдиного політичного репрезентативного центра — українського еміграційного уряду, який мавби бути створений на базі традиційного державного центру УНР.

З великою полекшою прийняло усе українське громадянство вістку про приступлення до цих переговорів теж останніх двох українських партій, які досі стояли осторонь від консолідаційної акції, а саме ОУН Ст. Бандери та СГД (гетьманців).

Здавалося, що вже ніщо не стоятиме на перешкоді до довгожданної консолідації всіх українських політичних груп та створення єдиного авторитетного державно-визвольного центру буде питанням короткого часу. Звідусіль, де лише знаходяться більші скупчення української еміграції, надходили вістки про загальне одушевлення й радість україн-

ців з приводу недалекого вже створення Української Національної Ради та еміграційного уряду, а тим самим остаточного закінчення ганебної й компромітуючої нас через довгі роки партійної міжусобиці, боротьби за владу, руїнницької крамоли.

Але по горезвісній гуляйпільській традиції на самому передодні створення Української Національної Ради заговорив "дух руїни і крамоли":

Дня 30 травня ц.р. часопис "Українська Трибуна" (Мюнхен, Німеччина) опублікував деклярацію Закордонного Представництва Української Головної Визвольної Ради, яку весь український загал на еміграції розцінив як чергову диверсію проти повної політичної консолідації українців на еміграції. Деклярація УГВР була опублікована якраз у той момент, коли після приступлення ОУН Бандери до акції творення Української Національної Ради й українського еміграційного уряду існували всі надії на те, що вже наступило повне політичне обєднання українців на еміграції, і український загал з дня на день чекав уже формального проголошення комунікату про створення Української Національної Ради як верховного політичного органу на еміграції й сформовання еміграційного українського уряду.

Деклярація УГВР знов внесла замішання в ряди української еміграції, показавши, що існує ще група людей, які не мають наміру підпорядкуватися одному українському урядові, лише прагнуть далі вести свою клікову політику. В доцьогочасній історії УГВР існувало декілька неясних пунктів, які ставили в сумнів її претенсії на те, щоб виступати як український уряд і як речник волі цілого українського народу. Ці неясності були такі: 1. УГВР твердила, що вона складається з представників усіх українських політичних груп, а тимчасом насправді ніодна політична група не мала у ній своїх офіційних представників і її не визнавали крім одної групи — ОУН Бандери. 2. УГВР твердила, що вона перебуває на українських землях і там керує визвольною повстанською боротьбою, а закордоном має лише своє Закордонне Представництво. Тимчасом українські повстанці, які пробилися на захід, усі поголовно заявляють, що їх на українських землях інформовано деякими людьми, що УГВР перебуває на еміграції. 3. До сьогоднішнього дня нікому невідомий персональний склад УГВР, крім одного Миколи Лебідя, відомого діяча групи Бандери. Всі ці неясності примушували робити висновок, що т. зв. УГВР є фікцією, а щонайвище твором одної політичної групи, щоб підпорядкувати цій групі усю решту української еміграції. Так теж її розцінювала більшість українського загалу на еміграції і так це оцінили навіть повстанці, які прибувши на Захід, зорієнтувалися тут у політичному становищі. В останньому часі існували надії, що люди з УГВР, зрозумівши конечність повної консолідації українських політичних сил, підпорядкуються новій Національній Раді й еміграційному урядові. Тому наче грім з ясного неба прийшла деклярація УГВР.

З головніших тверджень УГВР, які загрожують новій консолідації українських політичних сил, треба звернути увагу на слідуючі:

1. УГВР визнає доцільність існування закордонного екзильного українського уряду для представництва правних інтересів України перед зовнішнім світом і "готова обмежити свої державно-правні прерогативи поза межами Батьківщини і визнати ці прерогативи за екзильним урядом."

2. Екзильний уряд не має права ані можливости керувати й організувати активну боротьбу проти окупанта. "Тимто УГВР зберігає за собою прерогативи верховного центру цієї боротьби, центру цілковито незалежного у своїй революційній дії, в тому числі і в своїх закордонних виступах від явно діючого екзильного уряду."

3. Єдина цілеспрямованість дії обох осередків (УГВР і екзильного уряду) повинна випливати з єдиної однакової для обох ідейно-політичної та соціяльно-програмової концепції, якою є плятформа УГВР."

Ясно, що при умові прийняття таких пунктів УГВР, екзильний уряд був би лише представництвом української еміграції, підпорядкований фактично УГВР, яка вже згори накидає йому свою ідейно-політичну і соціяльно-програмову плятформу, або в найкращому випадкові українці мали б два уряди, бо УГВР вже наперед застерігає собі право самостійних виступів на міжнародньому форумі. Тимчасом українська еміграція бажає мати один уряд, створений представниками всіх політичних груп у рямках Національної Ради.

Українська преса гостро зареагувала на останню деклярацію УГВР, засуджуючи її як намагання розбити політичну консолідацію українців на чужині. "Промінь" (Зальцбурґ, Австрія) за 6 червня 1948 р. пише: Опублікування деклярації УГВР створює нові трудноці на шляху до остаточного досягнення консолідації . .. Дуже поважною комплікацією є реалізація того пункту домагань УГВР, де говориться про розмежування дій УГВР і екзильного Уряду. "Визнання його — це створення двох "верхових" політичних чинників, що в ніякому разі не можна вважати консолідаційним осягом. Уся визвольна боротьба (все одно, чи вона революційна, дипломатична, політична, пропагандивна, чи яка інша) мусить бути підпорядкована одному найвищому політичному чинникові. Ведення визвольної боротьби без моральної і формальної санкції такого чинника, як вияву політичної волі народу, не є ніякою революцією, ніякою політичною боротьбою, ніяким державно-конструктивним ділом, але виявом стихії і простої негації."

"Українські Вісті" (Новий Ульм, Німеччина), ч. 45 (197), вважають, що деклярація УГВР — це підставлена нога, через яку має перевернутися вся консолідаційна справа, а головне — справа створення єдиного репрезентаційного центру, яким мав би бути новий

еміграційний уряд, створений на базі законного уряду Української Народньої Республіки. В імя чого це робиться? — питається часопис і відповідає: "В імя власного угаверівського упезалежнення, в імя "цілковитої незалежної дії", "в тому числі і в закордонних виступах". "Ці аматори саморобного "законного уряду" (УГВР — зам. наша) хочуть усунути справжнього носія волі українського народу, єдино правного уряду Української Народньої Республіки. В чиїх інтересах, панове? Ні, так, поклавши руки на серце, в чиїх інтересах ви роздмухуєте своє деструктивне кадило, на чий млин лиєте воду?! Даремна гра, панови з угавери. Ми вашу, так елеґантськи простягнуту ногу відтопчемо геть ... Навколо акції створення Національної Ради ідейно згуртувалась уся еміграція, весь політично і національно свідомий елемент. І ця акція буде доконана. Ви проти? Гаразд, вона буде доконана без вас. Даремна гра, панове з угавери! Ви цілили і тепер цілите в українську визвольну акцію, а потрапляєте в себе."

Зовсім природно, що на найблужчому засіданні Підготовчої Комісії по створенні Української Національної Ради представники всіх українських політичних груп звернулися до делегації ОУН Ст. Бандери з вимогою зайняти становище до згаданої Деклярації УГВР, бо як відомо, група Ст. Бандери була єдиною, яка піддержувала та визнавала УГВР, і від її дальшого ставлення до УГВР залежало б чи вона могла б брати участь у організації Національної Ради. У відповідь на цю вимогу представники групи Бандери заявили на засіданні Підготовчої Комісії, що їхня група не солідаризується з заявою УГВР і засуджує її.

Дня 10. 6. 1948 ОУН Ст. Бандери враз з іншими групами підписала статут УНРади. Підготовча Комісія видала в цій справі окремий комунікат, який цитуємо:

Комунікат

Дня 10 червня 1948 року українські політичні партії й організації, а саме: 1. Українське Національно-Демократичне Обєднання, 2. Українська Соціялістично - Радикальна Партія, 3. Українська Соціял-Демократична Партія, 4. Українська Партія Соціялістів-Революціонерів, 5. Українська Революційно - Демократична Партія, 6. Український Національно-Державний Союз, 7. Організація Українських Націоналістів, 8. Організація Українських Націоналістів-Революціонерів — підписали статут Української Національної Ради.

Таким чином, вичислені партії признали, що всі державноправні прероґативи верховного державного органу українського народу належать єдино державному центрові Української Народньої Республіки.

Підготовча Комісія до організації Національної Ради.

Дня 13 червня 1948 "Українська Трибуна" (Мюнхен, Німеччина) принесла "Комунікат Проводу ЗЧ ОУН" (Ст. Бандери), який остаточно зясував становище тієї групи відносно нефортунної деклярації УГВР, ставляючи останню в позицію фікційного "уряду", не піддержуваного ніодною українською групою. Наводимо цей комунікат вцілості:

Комунікат Проводу ЗЧ ОУН

У звязку з Деклярацією Закордонного Представництва УГВР, ОУН подає своє наступне становище:

1. УГВР і ОУН по своїх функціях є дві різні формації, організаційно цілком окремі одна від другої. Таке саме відношення є між Закордонними Частинами ОУН і Закордонним Представництвом УГВР.

2. ОУН не несе відвічальности за опублікованну Деклярацію ЗП УГВР і її не поділяє.

3. Становище ОУН до утворення Державного Центру задекляроване в постанові Проводу ЗЧ ОУН від 5 квітня цього року, яка була прийнята Підготовчою Комісією по скликанню Національної Ради як основа входу ОУН до Національної Ради, де, між іншим, сказано:

"Організація Українських Націоналістів заявляє готовість увійти до Української Національної Ради на еміграції, не зважаючи на те, що дотепер між ОУН і іншими політичними угрупованнями, які входять до Української Національної Ради, не дійшло до узгіднення української визвольної політики. За правильність тієї визвольної політики і її реалізацію ОУН буде змагатися на форумі Української Національної Ради".

"Організація Українських Націоналістів визнаватиме переформований, оновлений і розбудований на широкій політичній і громадській базі відповідно до нинішніх вимог українського визволення, єдиний на еміграції **Державний Центр Української Народньої Республіки** зо всіма прероґативами, які повстають від такого визначення" (т. т. 1 і 2 Постанови).

Рішення Проводу ЗЧ ОУН від 5. квітня 1948 залишається в повній силі.

Провід ЗЧ ОУН.

Знаючи дуже тісні нитки й особи, які вяжуть групу Ст. Бандери й УГВР та їх ототожнюють, приходимо до висновку (наколи обі заяви вважати абсолютно щирими), що в середовищі званому популярно "бандерівці", яскраво зарисувались дві течії, які заступають дві різні концепції української політики (монопартійна та демократична).

Маємо теж підстави припускати, що у випадку успішного завершення консолідаційної акції та створення УНРади й екзильного уряду, розходження між тими двома течіями можуть привести до формального розколу в групі Ст. Бандери та виходу з неї приклонників концепції "блискучого відокремлення" й монопартизму, на яких рахунок передовсім слід записати акти терору в українському політичному житті в рр. 1941-44 та балканізацію українського суспільно-політичного життя на еміграції. З нашої сторони вважаємо, що такий двоподіл, хоч ослабить групу Ст.

Бандери, скріпить її морально, причиниться до оздоровлення внутрішньо-українських політичних відносин та поставить в реальну площину справу обєднання обох організацій українських націоналістів, якого з тугою дожидають українські маси. Скільки щирости в заявах й потягненнях середовища "бандерівців" та скільки рації у наших висновках та сподіваннях — покаже найближче майбутнє.

Йона Тіцький

Післанництво Нової Української Еміграції

Вихід з Батьківщини та перебування поза її межами поклали певні обовязки на загал української політичної еміграції. Нова українська еміграція має вельми поважну місію всеукраїнського значення, а навіть, можна б сказати, й світового значення. Дуже часто ці обовязки затираються в буднях й українська еміграція розгублюється у дрібничкових чисто-формальних чи льокальних справах.

Майже кожний новий український емігрант побував більше чи менше років під "сонцем сталінської конституції" й знає добре ціну большевизмові та всім його специфічним московським додаткам. Світ, в якому опинилися скитальці-нові еміґранти, дуже мало знає суть і практику комунізму, легковажить світову комуністичну небезпеку й навіть визнавши її як таку, залишається в полоні перестарілих й фальшивих уявлень про "Велику Росію", "добрий російський народ", "всеславянський блок", "експеримент на Сході" тощо.

З такого зіставлення поруч себе цих двох фактів природно випливає для українських скитальців обовязок викривати комуністичну облуду перед світом, переказувати свої і своїх ближніх переживання в "совітському раю" (тобто там, де комунізм діє без маски), розкривати московське імперіялістичне обличчя комунізму, вказувати на розходження між обіцяним та здійсненим большевиками, між твердженнями совєтської пропаганди та жорстокою дійсністю в СССР і т. д. А коли ще взяти під увагу, що комунізм є міжнародньою небезпекою й загрожує сьогодні всім вільним народам світу, тоді завдання української еміграції стають ще більшими, а її післанництво — світовим: Відкрити очі світу на справжню суть московського комунізму, передати світу досвід нашої 30-літньої боротьби з большевизмом та стати аванґардом у боротьбі вільних народів із комуністичною тиранією аж до остаточного її знищення та привернення свободи народам і людині.

І так, як український національний рух в державах по цей бік "залізної заслони" не є Москві байдужий, так теж українським емігрантам не сміє бути байдужа боротьба вільних народів проти комунізму, навпаки — українці мусять активно цій боротьбі допомагати, знаючи, що знищення комунізму в якій-не-будь країні рівнозначне з полекшанням долі українського народу на Батьківщині та є одинм кроком в напрямі нашого визволення.

Незвичайно відповідальні завдання спадають на плече української політичної еміграції у звязку з боротьбою, яка триває безупину на Рідних Землях. Гідна репрезентація поневоленої, але не скореної України, найбільш доцільне використання сил у боротьбі за її визволення, ясне спрецизовання нашої визвольної концепції, всестороння підготовка до остаточного збройного зриву та майбутнього державного будівництва, моральна й матеріяльна допомога Воюючій Україні — такі в основному зобовязання еміграції супроти Батьківщини. Але для виконання цих завдань і їх передумовою мусить наступити завершення українського миру, отже обєднання всіх українців в єдиному авторитетному національно-державному осередкові. Без усвідомлення й здійснення тієї останньої передумови всі наші зусилля, ідейність і жертви, акції, програми й декларації залишаться безуспішними.

По відношенні до давної української еміграції в різних країнах, нова українська політична еміграція має теж великі завдання. Це насамперед активне включення у визвольну акцію українців усього світу. Дальше, це допомога українській спільноті у різних державах у виконанні її завдань відносно себе самої. Тут нова еміграція дійсно мусить стати цим потоком нової живучої крови у місцеве українське життя і своєю жертвенною, систематичною, неголосною, іноді й буденно-сірою працею причинитися для національно-політичного освідомлення, культурного й економічного розвитку давної української еміграції чи її нащадків. Зокрема щодо покоління, яке виросло уже поза межами Батьківщини, яку знає воно лише зо споминів батьків та книжок і вистав, або й зовсім не знає її, нові еміґранти мусять стати тим 'євшан-зіллям', яке розбудить в цьому поколінні приспане українське серце, вичарує прекрасну візію славетної Батьківщини, сповнить любовю до Неї та гордістю за своє походження й приверне на лоно рідного народу. Це велика місія кожного скитальця і він не сміє її тратити з очей і, мусить здійснюючи її, мати безмір доброї волі, терпеливости, такту, скромности й жертвенности. Помиляються, а може й поповняють злочин супроти свого народу, ті самозакохані одиниці, які замикаються у власному скитальчому гурті, критиканством й фразеологією заповняючи свою бездіяльність. Замість нести світло національної свідомоси й ідеї служіння Батьківщині в оточення, вони відпихають його від себе й затрачують в йо-

го очах увесь моральний кредит політичного еміґранта.

Неменш важливим залишається відтинок самодопомоги нової української еміґрації. Самотужки борсатися з життям прийдеться тисячам українських скитальців, які не мають щастя попасти в Америку чи Канаду, яких вік чи здоровля приневолюють залишатися на ласкавому хлібі допомогових організацій. Не забувати про ближнього, ділитись своїми скромними прибутками, допомагати в його турботах. "Громада по нитці — бідному сорочка", як каже народня приказка.

Нема чого нагадувати, що українська еміґрація взагалі, одна з найбідніших і при цьому розсіяна на непропорційно-великому просторі. Тому вона мусить завжди точно обраховувати й калькулювати та доцільно розходовувати своїми прибутками. Особисті та групові турботи мусять в цьому відношенні відійти на задній плян, даючи місце справам всенаціонального значення.

Підсумовуючи все вищесказане, ми з жалем приглядаємося поодиноким випадкам, коли спосіб думання й діяння не йде накресленими тут шляхами, як марні й часто нікчемні питання особистого чи групового характеру перешкаджають новій українській еміґрації виконати своє післанництво.

Велике бо й відповідальне воно і відповідальні ми, кожний із нас, за його здійснення. Памятаймо, що українська політична еміґрація вийшла в світ, гордо несучи прапор українського визволення, і вона мусить збудити симпатії та пошану світу до цього, освяченого кровю героїв, прапору та змобілізувати свободолюбні народи світу до остаточної розправи з комуністичною тиранією. Українська еміґрація мусить зберегти свій прапор незаплямленим, щоб в день державного воскресіння Батьківщини покласти його біля Її скровавлених стіп.

Валя Петренко

Трагедія Дубенської Тюрми

(Спомин)

В 7-і роковини вибуху німецько-советської війни в 1941 році друкуємо спомин дівчини політ. вязня советської тюрми, який розкриває справжнє потворне обличчя большевиків та змальовує один момент жахливої масакри вязнів, якої доконали большевики відступаючи із Зах. України.

Дня 14 червня 1941 року мене перевезли з Рівенської вязниці до Дубна. Там я опинилася в маленькій камері, де, крім мене, сиділо ще 7 жінок. Почалися випитування та розпитування.

Виявилося, що вони вже раніше знали, як я називаюся, і що мене скоро перевезуть до Дубна. За короткий час я пізнала всіх своїх нових товаришок недолі. Ніколи не забуду тих худих облич із палаючими очима, з мрією про волю. Було тут три польки — решта українки. Кожна з них по черзі оповідала про свою долю.

Перша була бабуся 60 років із Полісся, яка скаржилася, що вона вже рік сидить, не кличуть її нікуди, а головне — не знає, за що. Жила вона собі сама в старій хатині, і раптом однієї ночі приїхали якісь військові люди і забрали її з собою, штовхаючи та бючи її по дорозі. Потім кинули в якусь темну яму, де перележала кілька днів без їжі. Далі, напівживу, дали поміж люди в тюрму, і так ото й досі.

— Скажіть, завіщо я мучуся, я ж нікого не вбила, нічого не вкрала, — скаржилась бабуся і заливалась гіркими сльозами.

І справді, що могла завинити перед большевиками та старенька, неписьменна жінка, трудно догадатися . . .

Друга товаришка недолі була Надя Орловська. Жила вона з чоловіком та кількамісячною дитиною біля Дубна — щаслива, молода, гарненька, жила безтурботно, аж прийшли в їхнє село большевики. На ординарну зачіпку якогось старшини, вона гостро зареагувала. За кілька днів після того її заарештували і повідомили її, що вона — "політично неблагонадійний елемент" (що це значило, вона не дуже розуміла), однак, потримавши трохи, випустили.

Але недовго довелось їй тішитися волею. Однієї ночі під їхню хату приїхала машина й забрала її з чоловіком і малою дитиною. Потім їх розділили: чоловіка в тюрму, а її з транспортом — у Казахстан. Жахливі речі оповідала вона про ту їзду. Діло було зимою, вона в легенькому плащику, бо нічого не дали більше з собою взяти . . .Як могла, пригортала до себе дитину, щоб не замерзла. Нарешті, доїхали до місця призначення. Примістили її в порожній землянці, холодній, непривітній. Там вона мала "перевиховуватись" на большевицький лад.

Жах і безнадія охопили молоду жінку. А тут, як на те, ще й дитина захворіла. Від людей дізналася, що за сорок кілометрів звідти є лікар — можливо, допоміг би дитині. Дитина спочатку дуже кричала, а згодом заснула, що дуже втішило молоду матір. Та . . . ненадовго. Несподівано дитя прокинулось, дуже закричало, кілька разів здригнулось і померло.

Важко переказати розпуку матері . . . Опустившись навколішки, вона руками вигреба-

ла ямку в замерзлій землі, і там поховала свій найдорожчий скарб . . .

Як довго все те тривало, бідна не могла пригадати. Отямившись, побачила, що вже темно і вона сама-одна в чистому полі. Одначе, повертати назад до порожньої, холодної землянки не було чого—пішла навмання вперед.

Пізно ввечорі добравшись до міста, голодна, напівзамерзла, без грошей, вирішила піти на станцію. Там стояла, байдужа, під муром, задивилась на юрбу, що вешталась навколо, не зчулась, як до неї підійшов якийсь вояк. Злякавшися, кинулась була тікати, але він її затримав за руку:

— Не бійся, я — людина, — лагідно сказав.

Почав її розпитувати. Несвідомо відчувши до нього якесь довіря, розповіла йому нашвидку все. Тоді незнайомий, подумавши хвилинку, витяг із кишені всі гроші, які мав при собі і віддав їй:

— Візьми, та якомога швидше тікай звідси.

І зник сперед її очей.

З тими грошима її пощастило повернутись назад додому. Через її нужденний вигляд ніхто її в дорозі не чіпав.

Однак дома недовго пощастило їй тішити своїх батьків. Сексоти донесли в НКВД, що Орловська повернулась додому. Тоді її знову заарештували, посадили в тюрму, і приписали їй, на обвинувачення, щось із десять параграфів одразу . . . А їй тільки 21-й рік од роду . . .

Була ще в тюрмі Оля (прізвища не памятаю). Також спід Дубна. Дівчина 18-ти років, була, видно, здорова, тепер — самий кістяк. Донька "куркуля" — не диво, заповязалися знищити . . .

Далі відзначалася (як я пізніще довідалась)комуністка Фрося Х. спід Луцька. Ця старалася про все доносити, що робилося та говорилося в нашій камері. Нераз діставалось нам за те, що Богу молилися.

Потім була ще полька Тереза Травтман із Дубна, 23-літня, яка собі склом із вікна жили перерізала. На жаль, її врятували, щоб іще немало помучити . . . Далі — Стефа Кіларська з Судової Вишні. Висока, досить груба, щось 19-ти років. Недавно відсиділа мокрий "карняк" — по пояс у воді, і зовсім не могла тепер ходити — ноги відібрало. Та ще одна жінка, дружина якогось польського старшини (прізвища не памятаю), літня жінка, років 45-50.

В цьому оточенні я пробула вісім днів. Десь четвертого дня встигла вже "карняк" відвідати — адже всього треба спробувати . . .

Не знаю чому, але до вязниці найшвидше доходять найсвіжіщі вістки. Так і тоді було. Ще в мурах Рівенської тюрми ми всі чули про те, що ось-ось має вибухнути війна. А вже тут у Дубні то й говорити нема що. Підтверджували це факти. В тюрмі зафарбовували лямпи темно-синім кольором, на прохід не виводили, а коли й пускали, то дуже строго поводилися. Збільшено при дверях варту, і взагалі відчувалось у всьому загострення. Та ще й слова одного з вартових, сказані таємничо нам на втіху, щоб ми не журилися — він нас перший визволить. . .

Все це охоплювало нас тривожним тремтінням і надією на щось інше, а може й на волю. . . Монотонність зникла. Підчас перестукування з вязнями через стіни, також відчувався якийсь піднесений настрій, що запанував у всій вязниці. Та не так судила доля бідним вязням, як вони сподівалися.

Дня 22 червня в полудень пролетів над тюрмою літак зовсім низько, і сторожа почала на нього стріляти. Це вже була війна. Не зважаючи на те, нам ще дали їсти. Однак мусіли всі сидіти попід стінами, підібгавши під себе ноги, і не рухатись.

24 червня — від самого ранку тишина. Тільки час-від-часу брязкіт ключів і притишені кроки. Опівдні дали нам зупу із зіпсованих легенів невідомого походження. Вечері немає. Я підлізлала тихенько до вікна — хотіла бодай одним оком глянути, що там діється, коли враз двері без шуму відчинилися і в них стала постать типової советської "Марфуші" і люто заверещала — куди я лізу? Я чемно відповіла, що хочу трохи відчинити вікно, бо тут душно.

— Вернісь! Нє смєй! Будєт вам сєводня душна! — крикнула і гримнула дверима.

Що означали ті слова, я зрозуміла щойно пізніще. Вечері нам не давали, натомісць як почало темніти, задзвонили на спання. Всі полягали, крім мене, бо я завжди "мала час".

Не минуло й години після сигналу на спання, як почулися стріли внизу. (Наша камера була на першому поверсі, третя праворуч). Треба зазначити, що Дубенська вязниця була дуже велика, модерна, мала масу камер, які були вщерть заповнені людьми. Далі ще й ще постріли й страшні крики людей. Трудно було відразу зорієнтуватися - - що це? Чи стріляють на подвір'і, чи десь поза мурами. Але нараз я зрозуміла все: це розстрілювали вязнів.

Ще з оповідань мами я знала про звірячі дії большевиків, які замордували мого батька й дядька за те, що були в армії Петлюри. (Через те й мене мучили вже рік — мовляв, "насіння Петлюрівське треба геть із корінням винищити"). Може тому я й не злякалась, тільки почала запевняти всіх жінок, що це стріляють назовні, щоб сиділи тихо, бо можуть і до нас прийти . . . Всі повдягались і пятеро почали тихцем молитися, стоячи під стіною, а нас троє сиділо навпроти (це Стефа, Тереза і я) і курили папіроску за папіроскою, розмовляючи цілком ніби спокійно, щоб не виникла паніка.

А постріли й несамовиті крики наближалися з кожною хвилиною до нас. Це була ніч, якої несила описати. . . Особливо вражали крики дітей, яких було внизу досить багато — тих криків не можна ніколи забути. . . — Аж ось почули ми кроки на нашому поверсі. . . Перша камера. . . Крик та стрілляння, друга. . . і -- наша. Своєї черги нам довелося, від початку тієї трагедії, чекати години з півтори. Відчинилися двері і в камеру, з автоматом у руках, увійшов корпусовий, якого ми знали, а за ним миттю стала на дверях стіна голів з рушницями — загін чекістів. . . Гола невблаганність стояла перед нами, і ми розгубилися.

— Становісь в угол! — прогримів голос старшого, — бистрєй!

І навів автомат. Я стояла непорушно на місці. Решта жінок, замісць "в угол", кинулись відрухово до мене. Раптом щось страшно затріщало в вухах, і на мене звалилась Оля, тягар її тіла повалив і мене на підлогу. То були перші постріли, за ними посипались другі, треті, і вже й не знаю котрі з ряду. . . Бідні жінки падали, як скошений колос на землю — без крику, без скарг. Несподівано я відчула сильний біль у нозі, і вогонь — немовби горіло тіло. Однак, це не змусило мене ворухнутись. За хвилину вони, покінчивши своє "діло", вийшли, замикаючи двері на ключ. Почувши, що кроки віддаляються, я знестямки схопилася встати, але повалилась назад. Права рука та й нога були безвладні. Одначе, не було часу про те роздумувати. Я підвелась, як могла, і, ранкуючи, зверталася до кожної з товаришок:

— Хто живий, озвіться!

По довшій, достоту смертельній тиші, підвелася Надя Орловська, а за нею Фрося. Надя була поранена лише в ногу легко, і в живіт — попід шкіру, але з жаху не могла вимовити й слова. Фрося — комуністка — мала розторощену праву руку, якраз у лікті — рука просто висіла на шкірі. Вставши, вона з божевіллям в очах кинулася до дверей з криком:

— Кого, мене, мене стріляти? Я ж для вас працювала!! — і т. д.

Насилу я її притишила, запевняючи, що вони ще сюди можуть повернутися і добити нас.

Решту жінок було повбивано. Старенька бабуся лежала лицем униз, обіймаючи мішок з речами. Біля неї Стефа К. з розторощеною головою, далі Тереса — у неї розірвані груди і геть а — достоту пошматовані розривними кулями. Я жила дякуючи тому, що мене прикрила Оля своїм тілом.

Тим часом, пекло продовжувалось далі. Камери, в яких було більше людей, або самі чоловіки, чекісти боялись відчиняти і тому сікли скорострілами через мале віконце в дверях, або кидали в камери розривні ручні гранати. Згодом скінчився наш поверх — пішли на другий, і вже над нами чути було крик, стрілянину та вибухи гранат — аж вязниця здригалася. Однак, нас не залишили в спокою. Кожного разу хтось підходив пів двері, відчиняв віконце і заглядав, питаючи:

— Хто живой, отозвісь! Ішь, как пабіл, свалачей!

Це нас примушувало лежати непорушно, хоч рани почали немилосердно пекти. Аж десь над ранком моє вухо почало відрізняти якісь інші звуки. Так, ніби покінчивши з людьми, вони почали демолювати в середині вязниці. Потім якась біганина, але вже без крику. Брязкіт ключів. Я почала прислухатись з більшим напруженням. І ось почула голоси біля наших дверей. Серце завмерло. А тут, як на те, ранені почали стогнати.

— Де ключі? Давай ключі! — чути було притишені голоси за дверима. Нарешті брязкнув замок і в камеру вскочило кілька людей. Переконані, що це большевики, ми не ворухнулися. Кінець прийшов — рішила я, всього сподіваючись.

— Боже, всі дівчата побиті! — почула я вигук котрогось із них.

Напруження зникло. Це були вязні, яких не встигли постріляти чекісти, яким пощастило відбити калориферами двері та визволитись. Я ворухнулась, однак, іще з недовірям спитала, чи вони прийшли рятувати, чи добивати. Побачивши живу, всі вони кинулись витягати мене спід брудних шмат та посадили під стіну, оповідаючи, що большевики із вязниці чогось повтікали, але поховались за мурами і коли хто хоче втікати, січуть із скорострілів. Отже, наразі не було мови про втечу. Тим часом, вони почали помагати раненим, як могли. Найгірше було з водою: большевики заздалегідь замкнули всю воду. А тут у роті засихає, гарячка збільшується. Мені ще не так, але он Фрося . . . Від утрати крови вона вже маячить. Хтось приніс трохи води, і Фрося, тягнучись через мої рани на ногах, брала воду і падала тягаром свого тіла на мене, обливаючи мене водою, що не давало мені з жахливого болю знепритомніти. Всі мої прохання до неї не доходили. Вона —в безтямі . . .

Тим часом, вязні, роздивившись, почали поволі втікати через мури. Це було нелегко. Два мури побіч, височенні, перелізти, а потім — багно, та й щоб чекісти не помітили — це було неможливве. І тому багато ще бідаків загинуло в цій останній переправі. Багато також довелось мені того дня бачити чоловіків хоч і не ранених, але — збожеволілих . . .

Вже добре розвиднилося, коли моя Фрося трохи заспокоїлася — краще сказати, знесиліла, та й мені біль зменшився через те. Я лежала, прислухалася до стогону в інших камерах. Думка про рідних маячіла мені в голові. Чи побачуся я ще з ними, чи ні?. . . Трохи замала надія. Як виявилось, дістала я шість пострілів, і вже ніч без перевязки. Що далі?. . .

Група вязнів, які ще лишилися тут, ходили від камери до камери та чим могли, полегшували долю ранених. Вони не могли втікати зараз, бо надворі стріляють. До мене підійшло двоє. Один був молодий хлопець із Дубна, другий — із Сарни. Сказали, що хочуть перенести мене від трупів до другої камери, яку вони вже сяк-так прибрали. Я охоче погодилась, бо тут від запаху крови й пороху аж нудило. Однак, підвестися я вже не мала сили. Я попросила, щоб і тих двох поранених перенесли до мене. Так пораючись біля нас, хлопці заспокоювали, що як тільки їм пощастить добратись до міста, вони зараз же постараються і нас забрати звідси. Я, проте, передчуваючи щось лихе, просила їх якнайшвидше самим утікати, бо потім буде запізно. Один із них, усміхаючись відповів, що й без моєї поради знає, що робити . . .

Нараз почули ми на подвірі большевицьку команду. Хлопці кинулись в двері, але так й полягали на дверях від куль. Ми відрухово повкривались ковдрами. За хвилину, переступаючи через трупи, вбіг до нас начальник Ду-

бенського НКВД, жид із Кремянця-Винокур — невисокий на зріст у шкіряній куртці, з чорним наганом у руці. За ним — чекіст.

Підійшовши до мене, він зірвав ковдру:

— Живйош- — проскреготів зубами і навів просто в голову нагана.

Я відповіла:

— Живу, не добивайте — і так скоро кінець!

Він підскочив до до однієї, потім до другої моїх поранених товаришок, потім знов до мене. Цим разом свого чорного нагана наставив мені просто в вічі. Мене охопив жах. Чомусь боялась пострілу в голову... Почала просити, щоб стріляв у груди — так, мовляв, певніще буде, швидше кінець. І тоді він почав націлятися — то в груди, то в голову... Не знаю, як довго це тривало — може хвилину, може дві, але для мене це була вічність . . . Немов навмисне він насолоджувався моєю мукою. "Тепер таки буде вже по мені", — майнуло в голові. Коли раптом цей садист опустив руку, раптово повернувся і подався скорим кроком із камери, а за ним і його прибічник — чекіст. Чому це сталось, що вплинуло на нього, що він не натиснув гашетки нагана і не вистрілив, я й до сьогодні не знаю. Хіба, може, якраз тоді пригадав, що має десь пильніщу роботу....

Як мені пізніще оповідали, він із нашої вязниці поїхав у манастир із тим самим наганом у руках — видно, хотів там постріляти людей, але, коли вбіг до церкви, побачив дивну картину: всі ченці лежали хрестом на підлозі перед іконою, яку виносили тільки з нагоди великого нещастя. Жид бісився, бігав, як божевільний по людях, але ніхто з них і не ворухнувся. З манастиря подався він до замку, де свою злість зігнав на нещасних новобранцях — молодих хлопцях, яким большевики наказали, під загрозою смерти, зібратися в замку. І тут катюга цих сердешних постріляв власноручно. Зробивши свою мерзенну роботу, помив руки і пішов на сніданок. Його потім зловили німці, як тікав із Дубна в напрямку на Рівне з своєю помічницею. Коли він побачив, що виходу немає, то застрілив свого шофера й помічницю, а сам почав утікати полем, але був убитий.

По дивній візиті начальника НКВД, в нашій камері деякий час була тиша. Час-відчасу було тільки чути з інших камер стогони поранених. Потім кроки однієї людини, які рівномірно вистукували в коридорі. З часом, коли я більше прислухалася, ці кроки попрямували на стогін і потім усе затихло. Надя почала тулитися до мене й благати помогти їй, ьо вона не хоче вмирати, їй хочеться жити, а тут її наміряються забити, і т. д. Видно, температура в неї підвищувалась.

Але ні! Це в неї було передчуття нещастя, яке за хвилину й скоїлось.

Сталося це так: у мене була страшна спрага, я намагалась дістати воду, що стояла в склянці з правого боку. Це було для мене неможливе, бо вся моя права сторона була побита й нестерпно боліла. І не зчулась я, як постать чекіста стала на дверях.

— Чево вертішся? — спитав.

— Я дуже хочу пити, — ледве вимовила я, — дайте трохи води, бо не можу сама дістати.

— Сейчас я тебє дам воду!—і з тими словами почав зближатися, знявши з плеча рушницю. В цю мить злетів йому багнет із рушниці і він, стоячи наді мною, почав його накладати. Я наївно чекала води, нічого не підозріваючи. Поправивши багнет, він нахилився і... замісць води, я відчула вістря багнета в своїй голові. З несподіванки я навіть не застогнала від нового болю. Він шарпнув рушницю назад, і голова моя від того руху перехилилась на другий бік, з чого скористався садист і почастував мене вдруге, пробиваючи цим разом шию. Я залилась кровю, однак не втратила притомности.

Тим часом, чекіст підійшов до Фросі, яка була цілком непритомна і проколов їй лице, язик, аж до горла, а Надю вразив багнетом у саме серце, так що вона скрутилася в калачик і без зойку вмерла...

А я живу, лежу в калюжі крови, захлинаюся нею і — живу... Лишень відчуваю брак повітря... Це вже горло опухало. Ось-ось, і зближався мій кінець...

Та померти не довелось.

Чути було бій у місті. А під вечір до вязниці прибігли люди з околиць, які мене з Фросею забрали і аж пізно вночі завезли до шпиталю. Дістала я разом шість пострілів і два багнети. Майже цілковитий уплив крови не давав надії на життя. Але час та молодість перебороли все.

Всеволод Листвич

ОСТАННІЙ ЛИСТ

. . . Чекаємо на розстріл . . . Та не думай,
що потопаємо в безсильнім сумі,
що цей простий, останній певно лист
складаємо з перлин скорботних сліз.
В нас тишина безмовно глибиніє,
мов море, де втонули жаль, надія,
і тільки витискає тиха мить
із сивих мурів жаху зимний піт.
А через мурів поржавілі крати
У даль летить нестримно зір крилатий,
мов через чорні простори злоби
відхненно правди білі голуби.
Надходить ніч у шелесткій сутанні
прийняти молодий наш звіт останній,
мов благодійний сповідник-чернець
спокій вливаючи до душ, сердець.
Клякнувши під холодною стіною,
хвилиною овіяні страшною
уста востаннє розхиливши ще —
ми кажем те — найбільше боляче:
о, всемогучий, вселаскавий Боже,
прости нам молодим, як можеш
прости найбільший наш найтяжчий гріх:
вмірасм, не сповнивши мрій святих!

Ю. Микола

УКРАЇНА В БОРОТЬБІ

УКРАЇНА ОСКАРЖУЄ

Щораз частіше згадується в світовій пресі про визвольну боротьбу українського народу. Багато в тих повідомленнях викривлень фактів, багато доказів незрозуміння західнім світом властивої суті тієї боротьби, багато навмисної брехні, але бувають й обєктивні насвітлення нашої боротьби й тих явищ, що з тією боротьбою безпосередньо звязані — як наприклад масове виселювання українців московсько-большевицькою й польською владами.

Однак усі ці обєктивні згадки обмежуються до сухого ствердження фактів, не аналізуючи, що криється за тими сухими, часто сензаційними повідомленнями про дії українських повстанців, про виселення 50,000 українців на Мазурські болота тощо. Мало хто догадується, скільки людської трагедії, скільки жаху і злочинів діється за тією заслоною, що закриває сьогодні Україну від зовнішнього світу.

Зойк катованих мільйонів людей з-поза тієї заслони кличе дс сумління світу. Кличе в першу чергу до нас, що маємо змогу розкрити перед очима світу ту жахливу червону заслону й виступити з важким обвинуваченням проти московсько-большевицьких злочинців.

Мільйони закатованих у тюрмах чи в Сибірі, замучених штучним голодом, тисячі тих, що згинули в боротьбі з большевизмом, мільйони тих, що катуються по большевицьких тюрмах і концентраційних таборах і врешті — мільйони цілого українського народу, що мучиться в одному концентраційному таборі, яким стала тепер Українська ССР. Ціла Україна оскаржує сьогодні перед світом московський большевизм за ті злочини, які він поповнив і поповнює ще до сьогодні супроти українського народу.

30 років большевицького панування на Україні — це майже безперервна ліквідація всього українсього, а в першу чергу найкращих сил українського народу. Мета цього — знищити прагнення народу до самостійного життя.

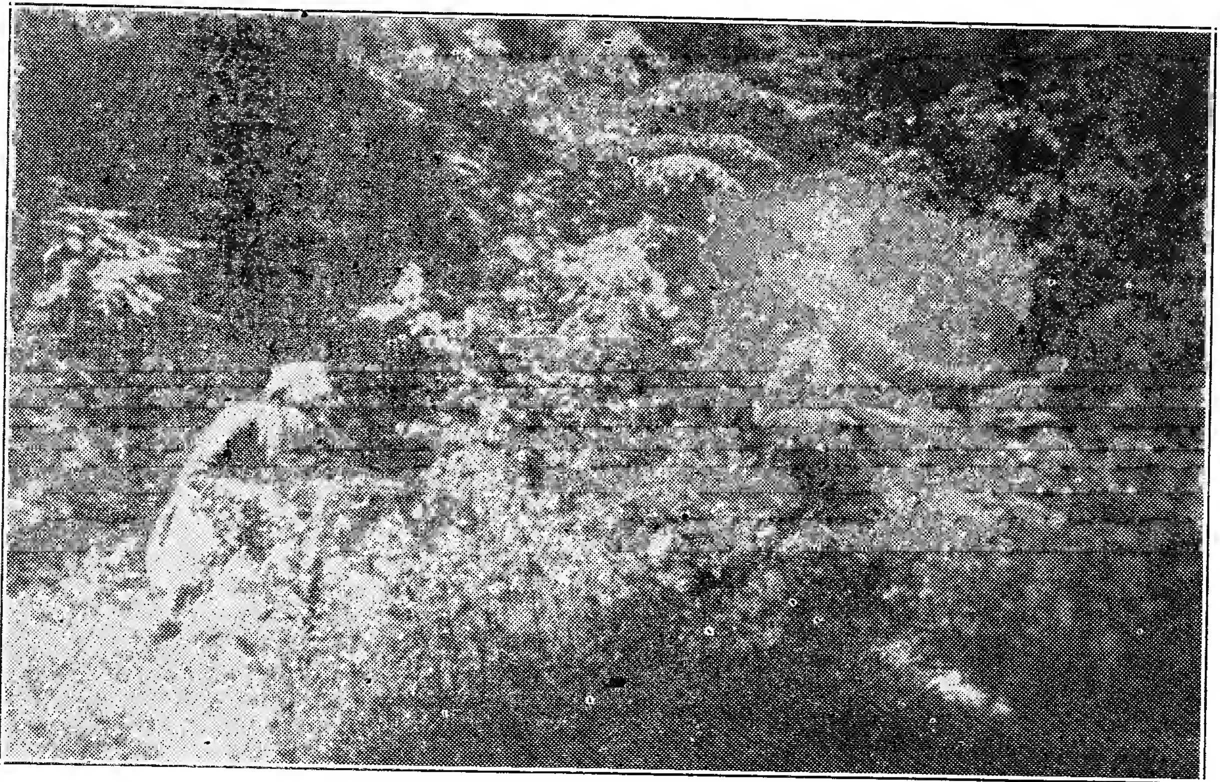

Відділ УПА в наступі. Ворог по невдалому наступі панічно втікає. Посередині командир відділу сотенний Крилач дає наказ і напрям розстрільної.

Коли ж 1941 рік показав, що, незважаючи на мільйони жертв і на всю пляново ведену московськими большевиками акцію, Москві не вдалося здушити визвольних прагнень українського народу, вернувшись на Україну в 1943-44 рр., большевики приступили ще до основнішої, ще більш плянової ліквідації українства, маючи на меті перетворити Україну в географічне поняття без українського змісту. Сьогоднішній наступ московського большевизму на Україні позначається на всіх українських землях і у всіх ділянках життя, почавши від духової й пропагандивної акції,

а скінчивши на фізичній ліквідації українського активу і що найжахливіше — масовому переселенню цілих родин і сіл в глибину ССCР. Зокрема цей наступ сильно позначається на західніх українських землях.

Цілість цієї боротьби українського народу проти большевицького наступу — це велика кривава епопея. Зокрема епопеєю є збройна боротьба, яку ось уже на протязі 4 років ведуть українські повстанські сили проти переважаючих большевицьких і польських сил. Ця боротьба чекає на свого історика. Ми лише хочемо висвітлити перед українською еміграцією й перед світом ті недопустимі з погляду людяности й загально визнаних законів моралі методи, які вживають большевики проти українського населення й українських повстанців. До речі згадати, що за подібні злочини Міжнародній Трибунал у Нюрнберзі засудив на кару смерти вождів гітлерівської Німеччини. Цинічною насмішкою для тих засад, на підставі яких судив нюрнберзький Трибунал, була участь у складі трибуналу представників большевицької Москви, яка поповнювала й поповнює подібні або й більші злочини.

ЗНИЩЕННЯ Й ТЕРОР

Щоб належно оцінити всю трагедію боротьби, треба ще усвідомити собі співвідношення сил: з однієї сторони численно невеликі, недостатньо озброєні, але сильні своєю любовю до Батьківщини й вірою в правдивість її справи, за яку борються, відділи українських повстанців. За ними стоїть активна підтримка цілого народу, який однак, стероризований до краю, не може дати повної допомоги героям повстання. Стероризований — бо з другої сторони стоять великі, по-модерному озброєні зєднання армії й частини НКВД, яких Кремль кинув, щоб остаточно здушити український визвольно-революційний рух.

Так у великій весняній акції, що почалася 15.IV.1945 р. на Гуцульщині, большевики кинули проти українських повстанців крім спеціяльних військ НКВД і місцевих залог ще й дивізію фронтових військ з усім її озброєнням: важкими кулеметами, мінометами, артилерією, панцирними автаи. Большевицька авіяція обкидала бомбами і обстрілювала з кулеметів мирні оселі, спричинюючи втрати серед цивільного населення.

В облаві, яка відбулася в червні 1945 р. на села й ліси трикутника Янів-Жовква-Яворів (Львівська область), брали участь піхотні, танкові частини червоної армії, артилерія й авіяція.

Вже відразу після приходу в 1944 році большевики почали стосувати масовий терор проти українського населення. У місяцях березні—липні 1944 р. на теренах, що опинилися в большевицькому запіллі, щоденним явищем стало масове прилюдне вішання повстанців, чи свідомішого елементу. Часто на відтинку 1—2 кілометрів на кожному придорожньому телефонному стовпі висіли повішені повстанці, як це було напр. біля села Мишковичі, Тернопільської області. Прилюдні вішання відбувалися весною 1945 р. в цілому ряді сіл і міст Західної України: у Вережах, Чорткові (Тернопільська область), в Стрілиськах Нових (Дрогобицька область), Корці (Рівенська область), Бібрці (Львівська область) і в інших менших і більших містах.

Паралельно з тим большевики переводили поголовні арешти серед населення, змушуючи погрозами й побоями погодитися працювати сексотом НКВД. Зокрема виарештовувано з тією метою молодих дівчат. При тому пяні енкаведисти влаштовували оргії, гвалтуючи дівчат і заражуючи їх недугами. Одна дівчина, випущена в травні 1945 р. з тюрми в місті Лопатин (Львівська область), зізнала, що була згвалтована 50 енкаведистами.

Не можучи облавами нічого вдіяти повстанцям, большевики застосували на весні 1946 р. метод масового палення лісів, у тих теренах, де сподівалися більшого скупчення сил УПА. Большевики хотіли в цей спосіб примусити повстанців залишити ліс.

Весною 1946 р. в цей спосіб спалено майже всі основні ліси на Ковельщині, Рівенщині (Цуманський ліс спалений зовсім), в північно-східній частині Львівської області (Сокальщина, Равщина, Радехівщина, Бродщина), ліси в околицях Станиславова (Чорний ліс) й інші. Цим завдано величезних матеріяльних втрат Україні, що й так була слабо залісненa, а до того багато її лісів були проріджені в наслідок воєнних дій. В лісовому комплексі Лопатин—Грицеволя (Львівська область), большевики спалили понад 3,600 моргів ісу, а між Топоровом і Трійцею 9,000 моргів.

Не обмежуючись паленням лісів, большевики палили й підлісні села, приліски й хати. Так спалено напр. села Волиця Радванецька, Кути біля Трійці, Лісові біля Топорова, Дбролівка біля Щурович (Львівська область). При цьому виселювано всі підлісні села й хутори. В Морочинському районі (Рівенська область) НКВД повиганяло з хуторів усіх людей, при чому серед виселених вибухла пошесть тифу. Цілу весну 1946 р. Західня Україна палала пожежами лісів і сіл.

Голод — це відомий большевицький метод боротьби з українським народом. Щоб голодом зліквідувати повстанські сили, большевики перевели блокаду Карпат і Полісся, як найбільших опірних пунктів українського повстання. Забравши насильно від населення тих теренів всі запаси харчів, які воно могло зібрати на своїх нужденних грунтах, большевики заборонили населенню купляти збіжжя в інших околицях. Такою господарською блокадою большевики довели до страшного голоду серед населення тих теренів. В Карпатах і на Поліссі повторилося те, що в більшому масштабі діялося на Україні в 1933 р.

Найбільшим однак злочином большевизму в боротьбі з українським визвольно-революційним рухом є бактеріологічна війна. Як відомо, ведення бактеріологічної війни як також уживання розривних куль заборонене міжнародніми законами про ведення війни. Навіть німці підчас цієї війни не поважилися приміняти ті методи боротьби. Якраз ті мето-

ди примінили большевики в боротьбі з українськими повстанцями.

На весну 1945 р. Станиславівське НКВД, довідавшись, що українські повстанці скуповують на чорному ринкові протитифозні застрики, випустили на цей ринок спеціяльно спрепаровані отруйні застрики, від яких хворий по кількох годинах умирав серед страшних мук. До того часу, поки лікарі повстанських загонів не виявили того підступу, від таких затруєних застриків померло кільканадцять повстанців.

У тому ж часі в Станиславівській области зумисне звільнено з таборів багато затифознених полонених. За пляном НКВД, вони мали розповсюднити тиф серед населення й тим самим серед повстанців і українського підпілля. Крім того большевики вислали на село спеціяльних агентів, які мали за завдання ходити по селах і залишати там тифозні воші. Щоб допустити до поширення пошести тифу, большевики не організували боротьби з плямистим тифом, що в той час лютував серед населення у різних околицях України. Щоб не допустити до перекинення пошести серед повстанських загонів, повстанське командування примушене було самостійно переводити протитифозні щеплення, як це напр. було в Калуському й Долинському районах, Станиславівської области.

У липні 1946 р. на Волині НКВД роздало між сексотами отруту з завданням отруювати повстанців й їхні родини, додаючи отрути до харчів і води.

Безприкладною жорстокістю відзначаються большевики по відношенні до полонених повстанців, або до людей підозрілих за звязки з повстанцями. Їм деруть живцем шкіру, виривають волосся, відрізують статеві органи, а жінкам груди, вішають, але так, щоб жертва не відразу згинула, для більшої муки розятрують рани. Із великої кількости матеріялу даємо кілька прикладів:

1. VIII. 1945 р. енкаведисти привезли до села Драчинців (Черновецька обл., Буковина) двох зловлених у селі Кабині повстанців. Тут почали їх жахливо мучити, і, скликавши **населення села, в його присутності обрізали повстанцям статеві органи. Потім повстанців викинули на гній, де вони серед страшних мук повмирали.**

В літі 1945 р. підчас великих облав на терені Гуцульшини, енкаведисти з особливим садизмом поводилися з полоненими повстанцями: **здирали їм шкіру з рук, на обличчі вирізували тризуби, оббивали нігті, ламали кості, вибивали зуби, забивали в ніс патрони. Все це відбувалося на очах насильно зібраного населення і від цього видовища багато жінок збожеволіло.**

15. III. 1946 р. в селі Підпечари, Станиславівського району, большевики взяли в полон двох повстанців: Степанів Ярослава — 20 років і Полову Василя — 19 років. Повстанців жахливо мучили, а потім, відрізавши статеві органи, кинули в річку, де вони потопилися.

25.IV.1945 р. підчас великого бою між відділами УПА і большевиками під Гурбами (Рівенська область) большевики замордували 100 ранених і 200 чоловік новозголошених до УПА, але ще не озброєних.

30.I. 1946 р. в селі Іспас (Буковина) большевики захопили в полон 3 санітарки і 2 хворих повстанців. Санітарка Варка і повстанець Хміль відразу заявили, що нічого не скажуть. Большевики розстріляли їх на місці. Від останніх також нічого не добилися на допиті. Большевики їх по-звірському мучили, поламали їм руки й ребра і потім розстріляли. Опер. **працівник коломийського НКВД, ст. лейтенант Лешов, який переводив розстріл, завів санітарок під вікна їх хат, до батьків** (санітарки походили з того села) **і перед розстрілом запитав дівчат, чи знають, за що гинуть. Дівчата відповіли: "Ми гинемо за Самостійну Україну!" Після цього дівчат на очах батьків розстріляно. Тіла розстріяних санітарок два тижні лежали на снігу, бо большевики не дозволили їх похоронити. За два тижні пси розшарпали тіла дівчат.**

19.X. 1945 р. біля села Свидник, Дрогобицької области, енкаведисти напали на повстанський шпиталь, в якому в той час лікувались 3 ранені повстанці і 2 важко ранені санітарки УПА та 3 цивільних людей. Енкаведисти підчас допиту всіх їх пекли на гарячій кухні.

У своїй звірськості большевики не дають спокою навіть трупам. 20. VIII. 1945 р. большевики повісили прилюдно в Колках трупи сотенного Залізняка і його козака Колю, які згинули в бою в селі Граді. 15.I.1946 р. большевики повісили в селі Підпечари тільки в білизні на паркані сільради тіло вбитого повстанця. Біля повішеного трупа 2 дні стояла большевицька варта. Потім большевики вивезли трупа на окописко і там, не закопавши його в землю, підмінували. Підміноване тіло повстанця пролежало там до 25.III.1946 р.

1.X.1945 р. в селі Річки, Косівського району, підчас наступу на НКВД, щоб не попасти живим в руки ворога, застрілився важко ранений сотенний Святослав. Большевики крадькома підмінували його тіло. Коли люди забирали його тіло в домовину, міна вибухла і збила 2 малих хлопчиків і 70-річну Стефуранчин Марію, що молилася навколішки біля трупа.

Большевики систематично руйнують могили повстанців, нищать хрести, витягають тіла і знущаються над ними. 18.XII.1945 р. в селі Полівці, Тернопільської области, большевики скинули хрест з могили повстанців, а в ночі робили на кладовищі засідку.

ЛІКВІДАЦІЯ УКРАЇНСТВА

Наведені нами факти є лише однією з відмін тієї боротьби, яку повели тепер большевики проти самостійницьких прагнень українського народу. Хоч які страшні ці факти, але є вони до деякої міри явищем індивідуального, чи групового терору, що лише посередньо відбивається на загальній масі населеня.

Більш страшніший є той плян, реалізувати який почали большевики частинно ще до війни, а після війни почали здійснювати його послідовно. Мова йде про акцію переселюван-

ня українського населення на схід, в Сибір, чи в Московщину. На місце виселюваної української людности спроваджуються московські чи монгольські колоністи. Щоб замаскувати перед зовнішнім світом цю акцію, большевики дають навіть спровадженим москалям і азіятам прізвища виселених господарів-українців. Таким чином, на думку кремлівських володарів, мала б раз на все зникнути українська проблема й українська нація.

Подібний чортівський плян московські большевики повністю перевели по відношенні до деяких малих народів, як кримські татари, інгуші, чеченці. По відношенні до України, цього вони не можуть відразу зробити й тому переселення проводиться поступово. Цілі транспорти українських родин вивезено вже поза межі України, в околиці Сталінграду, до Казахстану, до Східньої Прусії.

Годі сьогодні подати всі факти про те, як відбувається виселення, і описати всі жорстокості й злочини, яких допускаються большевики при такому виселенні. Досить сказати, що при такому переселенню зникають з лиця землі цілі села. Для ілюстрації, як відбувалося переселення на західніх українських землях, можна навести приклад Сокальщини й Жовківщини.

У Сокальщині виселення українців почалося з кінцем 1944 р. Переводило його советське військо з допомогою частин НКВД. Населення повідомляли за кілька днів, а навіть на тиждень наперед, коли відбудеться вивіз, щоб воно відповідно підготовилося.

Всіх переселенців відставляли до Любачева, звідки по якомусь часі (1 тиждень) транспортували їх дальше на Схід. Люди, які виросли на тій землі, ставили спротив. Вони скривалися в лісах. Українські повстанці робили всі заходи, щоб запобігти вивозові. Вони мінували дороги, висаджували мости, робили наскоки на менші відділи, які пильнували вивозу, щоб лише перешкодити в тому та дати можливість людям тікати в ліси. Большевики тоді приходили більшими відділами і пацифікували села, в яких попередньо зазнавали невдачі. Тепер вже не обійшлося без пролиття крови. Людей стріляли, заколювали штиками, били до нестями. Багато сіл пішло тоді з димом (Яструбовичі, Радованці, Воля Радованецька, Вишів Новий, Вишів Старий, Павлів і багато інших.)

У Жовківщині переселення відбулося з не меншими втратами і не в інший спосіб, як на Сокальщині. У цьому районі потерпіли села: Крехів, Кушин, Хутрейки, Мократин, Глинсько, Фіна, Рокитна і інші. Села Замочок і Тищиця спалені до тла. (Далі буде)

Українським Скитальцям на Дорогу

Відозва Організації Українських Націоналістів

На цьому місці друкуємо надіслану нам з Европи відозву ОУН, видану з приводу Великодних Свят 1948 р. на чужині.

Четвертий рік минає із часу другого Великого Ісходу з рідних земель.

Четвертий рік вітаємо Вас на чужині українським: Христос Воскрес! Воскресне Україна!

Вийшли Ви із рідних земель, — як і Ваші попередники після героїчної боротьби несповна 30 років тому назад, щоби до решти розкрити перед лицем світу правду про Україну і її визвольну боротьбу. Схиляємо голови перед тими, що досі впали і падуть тепер за ідеали Української Нації, згадуючи Вождів цієї священної боротьби Симона Петлюру і Євгена Коновальця, ступайте обєднаним фронтом на шлях боротьби за Самостійну Соборну Українську Державу!

Організація Українських Націоналістів, як передова лава борців за Ідеали Великої Національної Революції, що в найтяжчих хвилях завжди була з народом, буде і на далі йти шляхом непримиримої боротьби із окупантами нашої многострадальної Батьківщини. Знаючи, що успіх нашої Визвольної Справи залежить від солідарної співпраці всіх українських творчих сил, ОУН дала вже не один раз доказ невтомних зусиль створити спільний визвольний центр до вибуху другої світової війни, в криваві роки німецько-большевицької окупації і під сучасну пору напередодні вирішальних подій.

Якраз 22. квітня 1948 р. минає чотири роки, коли повстала шляхом злиття Української Національної Ради в Києві, Української Національної Ради у Львові і Української Національної Ради Карпатської України — Всеукраїнська Національна Рада — як носій соборности і солідарности чину.

Для тісної співпраці розєднаних сил нашого народу був створений Координаційний Український Комітет, який мав і має завдання глибоко закорінити ідеї внутрішнього миру, правопорядку і національної солідарности серед українців.

ОУН не заперестане дальшої боротьби за перемогу ідеї національної єдности та солідарної співдії всіх творчих сил народу у спільному всеукраїнському Визвольному Центрі.

Кличемо Вас, українські скитальці, без уваги на ваші політичні погляди, Вас з-над Дніпра і Дністра, Вас із Буковини і Закарпаття: голосіть ідею національної єдности і підтримуйте наші зусилля завести український мир і побудувати спільний Визвольний Фронт!

Одночасно ОУН звертається до Вас, які покидаєте, чи скоро покинете Европу, чи взагалі Ваші дотеперішні місця перебування, станьте в покорі перед Маєстатом Нації і лицем до Воюючої Батьківщини, залишіть малі справи, залишіть партійно-хатні спори і чвари, бо Ви покликані до Великого. Невтомною і чесною працею наближуйте день Державного Воскресіння Нації! Будьте горді, що Вам припало бути апостолами правди про Україну серед часто-ґусто збайдужілого до нас чужого оточення.

А тому памятайте:

1. Де Ви не були б і що не робили б — завжди памятайте, що Ви члени Великої, колись вільної, славної та могутньої, сьогодні поневоленої, кровю і Руїною позначеної української нації.
2. Знайте, що славу, могутність і державу здобудемо Українському Народові передовсім власними силами шляхом Української Національної Революції.
3. Передовики Української Національної Революції були і є — УВО — ОУН і бійці всенародньої УПА, що кладуть геройські жертви без розголосу і самохвали за Самостійну Соборну Українську Державу.
4. Тямте, що до останнього зудару з ворогами України, ми мусимо виступити всі разом, з однією ідеєю і одним чином. Ми кличемо всіх Вас під стяг одного і спільного Національно - Визвольного Фронту боротьби з ворогами.
9. Може статись, що дехто з Вас буде довший час без звязку, відомостей та вказівок. Організуйтесь та знайте, що коли прийде час, Вас найдуть і покличуть! Будьте піонерами Визвольного Руху України!
10. Ми взиваємо всіх Вас: будьте готові на заклик Батьківщини! За Україну! З нами Бог! Ми переможемо!
Христос Воскрес! Воскресне Україна!

Великдень на чужині, травень 1948 р.

Організація Українських Націоналістів.

5. В зустрічі з чужинцями, прихильниками української визвольної справи зясовуйте основну правду, що в Европі не буде спокою і миру, доки Україна по своїй волі не стане Самостійною Державою.
6. З ворогами України не вести жадних пересправ.
7. Будьте обережні на кожному кроці, в кожній ситуації! Ворог не спить. З незнаними людьми не говоріть про політичні справи.
8. Кожний день, кожну годину використовуйте на поглиблення досвіду і знання. Бережіть українську молодь перед денаціоналізацію та моральним звихненням — піклуйтесь нею. Україна в час національного зриву і в час державного будівництва потребуватиме всіх Вас, Вашого розуму і знання, Вашої дисциплінованости, Вашої активної боротьби, цілих Вас!

ВІСТІ З РІДНИХ ЗЕМЕЛЬ

ЦЕНТРАЛЬНО-СХІДНІ УКРАЇНСЬКІ ЗЕМЛІ В РОКАХ 1945-1946

(УБІ) По приході большевиків на центральні українські землі і після змонтуваня большевицької адміністрації проголошено гасло: "всьо для фронта". Переведено численні арешти й вивезення. Розпочато розшуки "государственного імущества", тобто колгоспного майна. По відновленні колгоспу кожний селянин мусів віддати в колгосп всю присадибну землю, а одержував лише 0.14 присадиби в тому разі, якщо виробив 250 трудоднів на рік. Колгоспник Наддніпрянщини виплачує такі натуральні податки: 20 кг. мяса, від курки 40 яєць, за присадиби 230 кг. зерна та 250 кґ. картоплі, від корови 220 літрів молока. Грошевий податок: за хату 300 до 500 карбованців, від корови 150 карбованців. Родина за бездітність платить 200, за малодітність 150 карбованців. Дівчата і хлопці від 13 років платять по 150 карбованців. До цього доходить ще позичка державі, від якої ухилятися нема ніякої змоги.

За спеціяльними розпорядженнями в колгоспі запроваджено усталені каторжні норми виробітку та гостру репресійну дисципліну. В рр. 1945-46 у найбагатших колгоспах виплачувано за трудодень 700 гр. зерна, а в найбіднішому 200 гр. Така система визиску українського села разом з посухою літом 1946 р. привела до голоду в Україні, який своєю ґрандіозністю не поступався перед голодом 1933 р., а може й перевищував його. Вимирали цілі села. Найбільша смертність була на Одещині, за нею йшла Харківщина. Поза тим смертність від голоду була характеристичним явищем по всій Наддніпрянщині. В грудні 1946 р. по всіх ЗАГС-ах дано наказ реєструвати смертність від голоду як смертність від хворіб. Таким чином статистичні дані про голодову смертність неприступні, але можна припускати, що голод знищив на Україні приблизно до 10 проц. населення, переважно селянства. Кістлява рука голоду здушила також наддніпрянські міста. Не будучи в силі забезпечити робітників харчем, влада подекуди звільняла робітників. Вони кидали свої житла і рушали в пошуки за хлібом. У Дніпропетровському з огляду на харчеву катастрофу було розпущено 7,000 робітників. Так уперше за багато років з'явилося в СССР безробіття.

Зима 1946-47 року випала особливо сувора з лютими морозами і сніговіями. І от у цій жорстокій студені потягнули на Західню Україну незчисленні маси людей, щоб здобути там дещо харчів, привезти щось до дому або просто перебути зиму в західних областях. На відкритих платформах советських поїздів, що їхали до Польщі по вугілля, аж роїлося від напівнагих людей. Міліція й НКВД спочатку гостро протиставилися цьому, трактуючи переїжджаючих як "спекулянтів" і "порушників трудової дисципліни", але голод сильніший за всі перепони. Люде кидалися на багнети і натовпами пробиваючись до поїздів, їхали далі. По дорозі багато гинуло від морозу. По станціях пильнували енкаведисти

але на весну й тут ресурси у край вичерпалися. Справа ускладнювалася ще й тим, що з весною стали масово приїжджали по харчі з Московщини. Всі хати були переповнені приїжджаючими; а люди гинули в полях, під плотами і навіть ховати не було кому — так все збайдужіло перед цією навалою страшного лиха.

Ю. К.

КОЛИМА — КРАЇНА ЗОЛОТА Й ТЕРПІНЬ

Мало хто в західньому світі звертає увагу на те, що московська большевицька імперія крім своїх людських і господарських сил має в сучасну пору ще одну силу, при допомозі якої вона плянує здійснити свої імперіялістичні пляни підбою світу і захитати господарську систему тих країн, на підбій яких вона приготовляється. Цією силою є золото. До останнього часу найбільшими "золотими" потентатами світу уважалися ЗДА, Південно-Африканська Унія й Японія. Тимчасом у совєтській імперії приспішеним темпом відбувається накопичення запасів золота, яке може в основному перевернути всю доцьогочасну систему світового господарства золотом.

На далекому совєтському Сході, в північно-східньому Сибірі між Охотським морем і Льодовим океаном простягається велика територія, яка до недавнього часу не відзначена була навіть на ґеоґрафічних картах. Ця територія, на багато більша від Аляски, від ріки, що через неї протікає і впадає в Північний Льодовий океан, має назву Колима. Про неї говориться, як "про країну вічної мерзлоти". Земля там дійсно навіть при 40 ступенях жари в літні місяці розмерзається тільки до 1—1.5 метрів. Зате зимою морози доходять там до 65—70 степенів Цельзія.

У глибоких снігах і серед тріскучого морозу зимою та при нестерпній спеці літом, серед непроглядних хмар комарів працюють там від 1932 року мільйони людей, щоб видобути для кремлівських сатрапів якнайбільше того металю, який для одних дає радість і втіху, для інших є прокляттям, а для володарів Совєтського Союзу має стати одним із багатьох засобів для здобуття панування над світом. Цей метал — золото.

До 1923 р. Колима була майже пустинним простором. Щойно коли відкрито там поруч плятини і вугілля ще й великі запаси золота, большевицький уряд взявся за "загосподарювання" цієї країни. Ця совєтська Аляска нічим не нагадує американської Аляски. Тоді, коли американська "золота гарячка" опанувала вільних, підприємчивих одиниць, які йшли, завойовували простір, багатіли й своєю працею будували свобідно свій власний добробут, то на Колимі справа представлялася інакше. Там за експлуатацію золотих покладів взялося НКВД коштом каторжної роботи мільйонів засланців — політичних вязнів. Після Соловок, Печори, Котласа, Мурманська, Архангельська, Караганди, Сахаліна, Камчатки і багатьох інших концентраційних таборів СССР, Колима стала черговим велитенським концентраційним табором, куди НКВД запроторювало мільйони людей на каторжну працю й — смерть.

Цікаві, а разом з тим жахливі спогади про працю каторжників на Колимі опублікувало недавно Товариство Українських Політичних В'язнів у Мюнхені (Г. Сова: "Колима"). "Виробничих промислових одиниць по видобутку золота ще в 1940 році начислювалося сотнями, — стверджує автор згаданих спогадів, — а по кількості працюючої сили деякі мали до 20 тисяч чоловіка. Я сам працював на приліску ,'Нечаяний", який мав 5 окремих виробничих дільниць і в кожній з них від 2—5 тисяч чоловік. Із цього роблю безпомилковий висновок, що на Колимі 1940 р. знаходилося мінімально 2 мільйони в'язнів. І що сьогодні там та кількість збільшена в два-три рази, то в цьому немає ніякого сумніву, бо всі "коляборанти" і ті, що працювали (треба додати також примусово — Ю.М.) на воєнний потенціял фашизму з Німеччині, безумовно там "покутують свою провину". Оце та фізична сила, що рухала й рухає тепер економічний підйом СССР!"

Ю. Микола

і часто реквізували те, що люди, вертаючись до дому, везли для своєї родини. Тоді відбувалися драматичні сцени, що заморожували кров у жилах. Розвелося безліч злодіїв, які спеціяльно зробленими гаками витягали на ходу потягу через вікно клунки з харчем. А що це відбувалося вночі, то при тому витягано замісць клунків і людей, які нераз гинули під колесами.

Озлобленість народу виливалася у нестрнмних наріканнях на владу. Тому серед проїжджаючих НКВД робило часті арешти. Пізніше НКВД стало використовувати потік приїжджих, включаючи в це середовище своїх людей, які вигаданими скаргами і жалями провокували західно-українських селян на одвертість.

Національно свідоме волинське й галицьке село допомагало своїм землякам з Наддніпрянщини, чим могло,

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ В МУЗИЦІ

(НКС). Постанова ЦК ВКП(б) про оперу "Велика дружба" В. Мураделі для поверховного читача могла видаватись не то поверховною не то недоладним вибриком партійних можновладців в їх погоні за зміцненням розхитаного патріотизму широких мас СССР, якого тепер в Москві так спішно треба для її "мирних" цілей.

Одначе при уважному читанні постанови ЦК виразно бачимо, що причиною громлення цієї опери зовсім не є її музичний формалізм, а брак в ній русифікаційного наголосу. Постанова ЦК ВКП(б) критикуючи оперу, вживає музичної термінології лише в характері димової заслони для справжніх цілей: прикриття моментів московського імперіялізму. Як відомо, лібретто опери говорить про боротьбу московського большевизму за Кавказ в роки т. зв. громадянської війни. І лібретто не осуджує чеченців і інших народів Кавказу, що боролись проти поневолення та яких тепер Москва винищила, як кримських татар. Лібретто про це мовчить, а Москві треба це виправдати й умотивувати та доказати, що щастя всіх народів лише під чоботом Кремля.

Наміри й цілі постанови ЦК виразно вийшли на-верх на зборах композиторів Києва, про які пише "Радянська Україна": "В обговоренні взяли участь композитори, музикознавці, працівники мистецтва й художники самодіяльности. У своїх виступах промовці різко критикують формалістичну творчість композиторів Г. Таранова, Б. Лятошинського. М. Гозенпуда, Д. Клебанова, стан музикознавства на Україні, стан у Спілці Композиторів".

З цього абзацу ще неясно, "що автор хотів сказати".

Далі . . ."Не задовольнив зборів оголошений президією лист композитора М. Вериківського. А автор листа обмежився декляративною заявою, жодним словом не згадавши й не проаналізувавши своїх серіозних помилок".

Про які помилки мова? Ще неясно. Але читаймо далі: "Збори осудили також націо-

нальну обмеженість, ідеалізацію минулого, що мають місце в творах М. Вериківського, С. Людкевича, М. Колесси, Р. Сімовича".

О, це вже ясніше.

А на кінець: "В творчості деяких композиторів, — каже товариш Довженко, — формалізм щільно звязаний з проявами націоналізму, національної обмежености та етнографізму, які знайшли особливо яскравий вираз в творах Вериківського. Він здебільшого заглиблюється в далеку давнину, ідеалізуючи її... Твори формалістичні, відорвані від кращих традицій класичної музики, особливо російської, не доходять до серця слухача".

О, це вже зовсім ясно!

ІВАН ЛЕ ВИНЕН, ЩО НЕ ПЕРЕДБАЧИВ...

(УБІ) Від советського письменника вимагається не тільки добре орієнтуватися у кожноразовому кивку палочки з Кремля, але й передбачувати на цілі десятки років наперед, який буде віяти вітер з Кремля. Так виходило б з московської "Літературної Газети".

Не виявив такої здібности передбачування український советський письменник Іван Ле, пишуче в 1928 році свій роман "Роман Межигіря" і ось тепер аж по 20 роках "Литературная Газета" починає виявляти його помилки в цьому романі.

"Роман Межигіря" почав друкуватися в 1928 році, а останні його частини були опубліковані в 1933 році. Мабуть уважаючи українську тематику за надто ховзьку, Іван Ле вирішив взяти за тему свого твору життя узбекського народу й змалював нещасливу любов узбека-комуніста Саіда-Алі Мухтарова до дружини лікаря-росіянина Храпкова. Цей твір у свій час не викликав ніяких застережень советської цензури й лежав спокійно на полицях бібліотек аж до сьогоднішних днів, поки врешті не звернула на нього увагу "Литературная Газета", ч. 41.

Закиди "Літ. Газети" повністю відповідають теперішній нові тенденції советської культурної й національної політики. Перш усього виявляється, що твір Ле написаний на "декадентський манер". Далі неправдоподібним являється "Літ. Газеті", як міг "комуніст і передова людина" Узбекістану, Мухтаров женитися при повному збереженні всіх мусулманських обрядів.

Найбільше однак болить "Літ. Газету" почуття національної окремішности узбеків, героїв твору Ле. "Наполегливе пригадування автора про якусь окрему "азійську" кров Мухтарова, про прокляте наслідство минулого, яке тяжить над його вчинками, зливаються в романі з шовіністичними расистськими виступами й твердженнями негативних персонажів. Образливий термін — "сарт" — щораз появляється на сторінках книжки". Не може "Літ. Газета" простити Ле того, що він "змальовує картини, які перекручують суть національного питання, підсувають шкідливу думку про немовби то існуючий у 20-их роках конфлікт між рускими й узбеками". Цьому багато допомагає й те, що більшість руских у романі — це вороги або обивателі. Передові представники руского народу меньше вдалися авторові, хоч у самому романі, в його наявному матеріялі є всі можливості розвинути й показати у весь ріст саме тих людей".

"Літ. Газета" дорікає автору, що він на протязі тих 20-ти років не догадався переробити твір так, як цього вимагає теперішня політична лінія. Автору, як уже вище зазначалося, треба було б доказати, що узбеки вічно любили всіх руских і що найкращі, найпередовіщі — це тільки рускі. Далі газета вимагає "ясніше показати закордонні звязки шкідників тих років".

Сідайте, Іване Ле, й переробляйте твір. Покажіть, як вже у 20-их роках Черчіл сам прокрадався у Узбекістан і організував "клясово-ворожих" узбеків до боротьби з рускими, які захищали інтереси вбогого узбекського народу, а Маршал вже тоді думав, яким способом запрягти узбеків у ярмо американських капіталістів з Вол-Стріт. І лише завдяки братній допомозі великого руского народу та мудрій політиці великого й геніяльного вождя народів, товариша... і т. д., і т. д.

"Художник, книжці якого випало довге життя, не може байдуже відноситися до її земних мандрівок. Тут важливий і загальний курс і девіяція компаса, чутливого до бур сучасности. Це добре розуміли великі російські письменники, що мали почуття відповідальности перед народом", пише на закінчення "Літ. Газета".

Отут і суть: Девіяція компаса потрібна советському письменникові. Має щастя Шевченко, що не дожив до наших днів, а то й йому довелося б познайомитися з девіяцією компаса й переробляти всі свої твори згідно з лінією ЦК ВКП(б). Тепер за нього мусять прі-ти інші, у першу чергу Корнійчук, переробляючи "Кобзаря" на новий советський "ранжер", як про це повідомляла київська "Літ. Газета".

НАВІҐАЦІЯ НА ДНІПРІ

Почалася навіґація на Дніпрі. Спочатку пароплави курсували між Києвом, Ржищевом, Трипіллям та Переяславом. 31-го березня пароплав "Иллич" вирушив у перший рейс до Дніпропетровська. З цієї нагоди мікрофон київської радіостанції був установлений на пристані. Чути було, як капітан подавав команду (звичайно, по-російському!), як матроси віддавали "кінці", як хлюпостався, вирушаючи в подорож -"Иллич". Чути також було як дикторка київської радіостації, що досі до цілої України промовляла українською мовою, раптом гукнула капітанові на прощання: "Счасливаго путі, таваріщ капітан!" Бідна дикторка: не яке вже й велике цабе отой капітан, а й з ним говорити українською мовою небезпечно. Що то значить жити в країні, "где так вольно дышет человек"!

СПІВУЧЕ ЖИТТЯ

Спілка советських композиторів України організувала спеціяльні бригади композиторів для обслуження колхозної засівної кампанії.

У квітні 20 композиторів побувають на селах. Відвідавши колхози, композитори плянують написати нові пісні про "щасливе" колхозне життя. Дехто вже встиг побувати на селі і понаписували обіцяні пісні. Сказано — співуче життя!

ІВАН СУСАНІН "ДОПОМАГАЄ" СІЯТИ

У Києві утворено 26 мистецьких бриґад для обслуговування весняної засівкампанії на Київщині. До однієї з таких бриґад прикріплено відомого оперового співака Частія. Отож Частій їздить тепер від села до села і, як повідомляє київська преса, виконує перед колхозниками арію Івана Сусаніна з опери Ґлінки "Жізнь за царя".

СВЯТКУЮТЬ ОСТРОВСЬКОГО

"Великий" з благословенства компартії московський драматург Островскій був вшанований теж гучними святкуваннями в підсоветській Україні. Орган московської комуністичної бюрократії в Україні "Радянська Україна" статею якогось Філіпова (тоже украинец), поміщеній в цій же газеті дня 12 квітня, агітує населення України мало переконливими фактами про ґеніяльність Островського, який за Філіповим започаткував творення реалістичної драми значно раніше ніж за цю справу взялися на Заході Европи. "Перекладено твори Островского на 29 советських мов" — пише Філіпов, що є для цього москаля в літературній критиці авторитетним мірилом популярности Островского. За Філіповим підтягає цю ж нісенітну пісоньку малорос Маряненко, що з притаманним москофільським садизмом хоче переконати читачів у тому, що Островскій був вчителем українських драматурґів, отже робиться в своїй писанині святішим від самого святішого, бо ж для Островского Україна була тільки місцем під сонцем, де мятежні хахли продукували хліб, сало й мясо. Очевидно, що вслід за пропаґандивними вихилясами офіційної критики прийшла "реалістична драма". Театри України заставлено залучити до репертуару бездушні песи Островского, й так театри ці підготовляють до постановок около тридцять сценічних творів московського письменника. Так Україну змушують дивитися на песи цього ворога України за девізом: — навіть коли гірше — аби московське.

ВИМУШЕНІ ГОЛОСИ

Два тижні тому Київська радіостанція пообіцяла раз на тиждень пересилати листи від повернеців до їхніх земляків, що досі лишаються поза межами України. Але тепер, крім радіолистів, ми щодня чуємо через мікрофон живі або записані на плівку голоси повернеців. Олексій Михайлик та Василь Рева (Полтавська область), Олександра Грудненко (Ворошиловградська область), Віктор Воронинський та Зоя Анеліна (Полтава), Степан Вишинський (Вінницька область), — всі вони розповідають (вірніще — читають написані їм) радіобайки про нові хати, про хліб, сало, масло, сметану, навіть про горілку і взагалі про киселеві ріки та молочні береги, що вони нібито їх мають, повернувшись додому. А Степан Вишинський, хоч він і називає себе директором семирічки, плів нісенітницю про те, як його нібито хтось силоміць хотів спровадити з Німеччини до Бразилії. Це тоді, коли люди роками чекають — не дочекаються, щоб виїхати до тієї Бразилії. Звісно, самі поверненці не зважилися б на таку брехню, але большевики приневолюють їх до цього. Отож мусять виступати, мусять говорити те, що їм наказано.

В АКАДЕМІЇ НАУК УССР

(УБІ) 12 квітня, ц.р. відбулися загальні збори Академії Наук Української ССР, на яких заступник голови академік А. Білецький здав звіт про діяльність Академії у 1947 р. Як виходить зо звіту, Академія обєднує до 40 наукових установ з 1,400 співробітниками. За 1947 рік членами спрацьовано 600 томів. — Так академік Е. Патон працював над автоматичним злютуванням, Лаврентієв і Боґомолов — у ділянці математики, Лашкарев — у ділянці фотоелектрики, Кіпріянов — у ділянці фарбувальних речовин.

Про діяльність в ділянці українознавства у повідомленні нічого конкретного не згадується, але за те Білецький примушений був ствердити, що "в деяких працях інституту літератури та історії поповнено поважні похибки". Чи були це "буржуазно-націоналістичні впливи", Білецький не каже. Треба припускати, що так.

ПИСЬМЕННИКИ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ В ЖНИВОВУ КАМПАНІЮ

(УБІ) Для підготовки до жнив советський уряд мобілізує всі сили. Не помагають, як видно і премії і всякі інші "добродійства колгоспної системи", так що всі советські газети щоденно пригадують партійним організаціям і комсомольцям про їхній найголовніший обовязок бути наглядачами й підганячами над "патріотичними" колгоспними кріпаками. Партійні організації зроблено відповідальними за успішне переведення жнивової кампанії й, що найголовніше, своєчасне й приспішене відвезення зібраного хліба на державні заготівельні пункти.

Тепер у допомогу комсомольцям і комуністам змобілізовано навіть письменників. Спілка письменників України вирішила, що письменники групами виїдуть у колгоспи для підсилення підготовчої кампанії до жнив. При цьому письменників зобовязано у своїх творах оспівували "радість колгоспної праці". Як виглядатиме ця радість, видно з повідомлення "Правди" про те, що вже тепер пороблено всі заходи для організації безперебійної праці в день і вночі під час жнив.

Тимчасом колгоспники зазнають перший смак цієї "радости", борячись цілими бригадами проти бурякових довгоносиків і проти бурянів, які буйно зародили на полях України.

В. Шемердяк

Гойдайте Кличний Дзвін!

(З приводу XIV. Зїзду ОДВУ)

Останній Зїзд Організації Державного Відродження України в житті американських українців є безумовно одною з найважливіших подій останніх років. Чотирнадцятий уже з черги, після чотирорічної перерви спричиненої воєнними подіями, Зїзд ОДВУ не тільки підсумував пройдені дороги, але й вказав їх ясні й прості в найближче українське майбутнє. Переломове значення Зїзду ОДВУ збільшує виразистість тієї ідеї, тих думок, що їх так довго й уперто несли в своїх серцях українські націоналісти в Америці. І так, як українська націоналістична ідея вийшла побідно з вогнів і негод другої світової війни, та в збройній зустрічі з окупантами скріпилась й змужніла та збагатила свій досвід, так і жива націоналістична думка в Америці вийшла переможно на нові дороги.

Ніхто, хто приїхав на Зїзд ОДВУ, ніколи не жалітиме свого труду. Хоч в Зїзді взяли участь делеґати й гості з різних українських осередків в Америці, то всіх пронизувала одна думка, одне бажання, якнайбільше дружньо й розважно повести дальше свою Організацію вперед. Чотири роки певного організаційного занепаду не зламали того духа, що довгі роки кликав членство ОДВУ до праці й боротьби. Організація Державного Відродження України — це одна велика родина. Довголітній і заслужений голова Центральної Управи, це батько тієї родини, бо ж довкола нього, вічно молодечого і пориваючого своєю бистротою думки і шляхотністю починів — єдналися такі довгі роки широкі лави членства ОДВУ. Неначе батько у родині, всім дорогий і всіми люблений, так і проф. Олександер Грановський почувається в великій національній родині. І не дивно, що Зїзд ОДВУ проходив неначе в родинному колі, де всі собі знакомі, де всіх єднає одна велика Ідея. Жваві гутірки, дискусії, привіти, усміхнені лиця, та віра що пробивалася з них, ось те загальне тло, на якому проходив Зїзд ОДВУ.

На залях нарад неначе царював дух замученого Ольжича, здавалося, що пролунають його слова заклику. Здавалося, що вслід за ним зявиться в залі героїня Олена Теліга. То ж і не диво, що користаючи з присутности нових українських еміґрантів, делеґати й гості спрямовували безупину в антрактах нарад запити в сторону їх, про героїчну смерть Олени Теліги, Ольжича, сотника Омеляна Сеника-Грибівського, інж. Сціборського, Д-ра Барановського, полк. Сушка, Оршана-Чемеринського, Олійника, Рогача й соток інших героїв Національної України, що поклали своє життя на жертівнику Батьківщини у днях великого і траґічного її змагу. А потім падали запити про сучасне обличчя національно-визвольних змагань, про УПА, про ОУН та про всі подробиці українського буття в Батьківщині й поза нею. Велика українська націоналістична родина Америки горда мужньою й шляхотною поставою провідних кругів націоналістичного руху, а рівночасно біль стискає серця присутніх, бо ж більше вже не доведеться їм оглядати між собою палкого сотника Омеляна Грибівського, чи полк. Романа Сушка.

Та не зважаючи на жертви, не зважаючи на важку дійсність, український націоналістичний рух не заломився, не впав. Прапор, що на хвилину схитнувся при таких великих людських утратах, знову гордо має над загартованими когортами ОУН, й гірко помилилися всі ті, що думали через смерть людей — спричинити смерть ОУН. Довідуючися про все, присутні теж сповняються тією вірою, якою жили такі довгі роки націоналістичні лави в безпосередній боротьбі.

Українські націоналісти в Америці, завжди додержували кроку в боротьбі за волю України, першим боєвим лавам, були кріпким запіллям воюючої України. ОДВУ діє в Америці вже 18 рік, і заслуги її для цілости українського національного життя навіть в малій мірі ще не оцінені. Двобічність завдань ОДВУ з одного боку допомога воюючій Україні, а з другого боку розбудова й скріплення українського національного життя в Америці, були основними турботами Зїзду. Найбільш виразно підкреслено це в резолюціях, що були неначе дороговказом для майбутньої праці. Ніхто не сумнівався в цьому, як дуже праця ОДВУ потрібна, з якою тугою українське громадянство в Америці чекає ідейного й морального наснаження з невичерпної криниці націоналістичної думки.

Поневолена Україна вимагає від нас невсипущої праці. Підупавши у воєнні роки, українське життя в Америці теж не дає спокою думкам всіх учасників Зїзду. Найбільше доцільне сполучення служби Америці й Україні, підтримка закордонної політики американського уряду, лягають в основу резолюцій.

Американським громадянам українського роду дорогі ті свободи, що їх виплекала їх держава на протязі кількох сот років. Збереження цих свобід, оборона Америки від зазіхань невільничого світу червоного московського тоталітаризму — це справа дорога членству Організації Державного Відродження України. А поруч з тим, почуваючи великі й святі обовязки супроти поневоленої Батьківщини, з якої вийшли перед роками, американські українці не можуть залишитися обоятними на той стогін катованого народу, що лине до них з України.

Українська націоналістична ідея лягла в основу повстання ОДВУ, вона є тою зброєю і дороговказом, що веде й показує шляхи до

найбільше доцільного служіння Америці й Україні.

Цифрові дані про Зїзд теж говорять чимало. Делеґатів зібралося 43-ох і заступали вони десять діючих осередків. Решта присутніх — це гості, що відчувають теж переломовість Зїзду ОДВУ.

Наради, що проходили в надзвичайно дружній атмосфері, принесли у висліді вибір нової управи. Не підлягало сумнівам, що головою Центральної Управи ОДВУ стане знову найбільше улюблений й шанований проф. Олександер Неприцький-Грановський. Шан. проф. не тільки прийняв вибір, але й висловив свою тверду віру в успішність праці й шляхотність тих доріг, що ними так довгі роки прямує український націоналістичний рух. Палкі слова заклику перепоювали кожного слухача завзяттям, й присутні зливалися в одну духову цілість — моноліт, якому не страшні тягарі й перешкоди.

Зїздові наради проходили під знаком національного солідаризму, що єдино може принести Україні волю. Співпраця всіх українців, співвідповідальність кожного члена української національної спільноти за долю її — ось основні заложення солідаристичного світогляду. І так як українські націоналісти в Батьківщині й поза нею є сьогодні найбільше конструктивним чинником національного організму й простягають руки та кличуть до єдности і співпраці навіть найбільше відсталі політичні угрупування, так і українські націоналісти в Америці вбачають запоруку успішного здійснення всіх малих і великих завдань доби, в гармонійній співпраці всіх українців без огляду на територіяльне походження, віроісповідання і соціяльне становище.

Українське політичне й національне життя мусить досягнути високого морального рівня, в єдиний національний фронт мусять стати всі українців, що прагнуть визволення України. Українська дійсність не сміє впасти стиглим овочем під копита ґальопуючих партійних мустанґів, що мчать з роздутими ніздрями й горіючими очима в пропасть. Українське громадянство не сміє дати себе звести на шлях партійного фанатизму й вслід за тим монопартизму. Ці звихнені думки й шляхи, повинна засупити солідність й співпраця, поставлення вище приватних і групових інтересів — справи визволення України. Україна, її траґічна сучасність зобовязують і єднають всіх нас в одну маршову колону.

Припали всім до серця на Зїзді, ті думки й поради досвіченого працівника на народній ниві, що падали безупину з уст дорогого гостя, представника Українського Національного Обєднання з Канади. Пан Василь Гультай чарував слухачів глибиною думок та послідовністю в виводах. Ілюструючи свої промови яскравими прикладами з життя, робив їх цікавими ще більше.

З почуттям вдоволення з приводу річевих та багатих зїздових нарад та з оптимізмом і вірою у майбутнє національного руху — розїздилися делегати, прощаючись "до побачення за рік на XV Зїзді ОДВУ"!

Клівлендці мило й гостинно прийняли гостей, за що їм висловлено багато подяк. Замітний був порядок відносно приміщення делегацій і чистота на залях нарад. Напис "Витайте Делегати" витав таки поправді всіх учасників Зїзду при входових дверях.

Націоналістична громада Америки змаліла з часи негоди й цькувань, коли в воєнні роки свої й чужі темні сили заповзялися знищити український націоналістичний рух в Америці. Та ніщо не в силі було його знищити — бо він само життя. Доказом того є ті загартовані й віруючі ряди, що стають до змагань і творчої праці, одною незламною лавою — за Центральною Управою ОДВУ.

Кличний дзвін, що про нього писала в своїх творах сл. п. Олена Теліга ритмічно й відважно починає своїм дзвоненням пробивати свідомість українців Америки. Він буде глибоко врізуватися в їхні душі, буде кликати їх до праці й перемоги, до збереження американської держави й вибореня волі Україні.

Український націоналізм, новітній революційний рух українських народних мас до здобуття своєї державности, є дитям Української Революції 1917 - 21 років. З того часу він розбудовується й стає виразною політичною течією, всеобіймаючим рухом, що спертий на глибоких ідеологічних і світоглядових засадах, що вийшли з життя й є ним в найбільше героїчному переданні.

Боротьба українського народу за Самостійну Соборну Українську Державу триває й вестиметься безупину аж до повного національного і соціяльного визволення української нації від усіх чужинецьких кормиг, якими б красками чи гаслами вони не прикривалися. Той відтинок визвольного фронту, що припадає американським українцям, мусить вповні гармонізувати з зусиллями воюючої української нації. Боротьба України проти московсько - большевицького поневолення є сьогодні питанням світового значення. Без вільної ніким непокореної України — немислимий мир в Европі. Український народ знаходиться в вирішній стадії своїх змагань. Він сповнений напруженого горіння, рішений кожної хвилини кровою освятити свою волю.

А в Америці, більше як коли слідний упадок українського життя, слідна знемога. Майбутнє української спільноти в Америці стоїть під знаком запитання й самодурство чи паперові деклямації, не допоможуть перебороти такої дійсности.

І от у цей, наскрізь трівожний і переломовий час, підноситься гордий націоналістичний прапор, щоб бути лямпадою в чорну ніч, за незрівняно вічними й живими словами поетки Націоналістичної України, Олени Теліги,

Щоб власній вірі непохитній
Палить лямпаду в чорну ніч
І йти крізь січні в теплі квітні
Крізь біль розлук — у радість стріч.

З НОЖИЦЯМИ ПО ПРЕСІ

УКРАЇНСЬКА ЕМІГРАЦІЯ І ПОДІЇ В ГРЕЦІЇ

Нав'язуючи до протестів ріжних держав і окремих груп проти розстрілів грецьких комуністів, часопис **"Промінь"** (Зальцбург, Австрія), ч. 10, м. і. пише:

"Серед того хору голосів не чути голосів тих, які найбільше зазнали на собі весь жах терору. Не чути голосів скитальців, які повинні були б першими відгукнутися на людську недолю, на несправедливість, що діється у світі. Навпаки, ми навіть байдуже і до, деякої міри скептично прислухаємося до всіх тих голосів, що сьогодні в обороні грецьких політичних в'язнів кричать про демократію й про пошанування людські свободи. Скажімо щиро: Два роки тому, слідкуючи за процесом над гітлерівськими провідниками, ми, що найбільше перетерпіли від тих, яких судили, замісць обурюватися разом з цілим світом над їхніми злочинами, до деякої міри байдуже приглядалися до того, що діялося в Нюрнберзі.

Яка причина? Невже ми так закаменіли, що не вміємо навіть разом з іншими обурюватися злочином і захищати покривджених?

І знов відповімо щиро. Ми втратили довіря до суду сучасної світової громадської думки і до тих морально-правових основ, на підставі яких цей суд відбувається. Ми не можемо ставитися з повним довірям до того суду, в складі якого засідає також найбільший злочинець, якого будьколи знала історія. Цей злочинець виступав у ролі прокурора у Нюрнберзькому суді і сьогодні він підносить найбільший крик проти "терору" в Греції. Сам факт, що світовий злочинець захищає "жертви фашистського терору" в Греції, виклає у нас недовіря до тих жертв, хоч навіть і вся решта світу виступила б у їх обороні.

Якщо хтось сьогодні має право протестувати проти насильства над людиною і проти нечуваного терору, так це у першу чергу ми, українці. Але ми протестуємо проти того, що світ, який бачить смерть кількох сотень прихильників Маркоса у Греції, чи кількох осіб у Еспанії, не хоче бачити смерті мільйонів людей у межах совітської імперії, яка сьогодні має нахабність ставати у позу прокурора в обороні грецьких партизан.

Ми протестуємо проти плянового винищування не одиниць, а цілих народів, яке відбувається в Совітському Союзі. Протестуємо проти фізичного і духового насильства над людиною, проти сваволі правлячої групи і цілого апарату політичної поліції НКВД, проти безмежних концтаборів, проти рік крови і сліз, пролитих за цілий час існування большевицького режіму, проти масових могил жертв цього режіму, проти каторжної праці всього народу. . .

Жахливий рахунок, який колись мусітиме сплатитити сумління світу. Тим жахливіщий, що діється це на очах всього світу, який з опортунізму закриває на це очі. Незнанням не можна виправдати цієї байдужности, бо навіть ті невеликі вістки, які світ має про події в СССР, вистарчають повністю для того, щоб підняти хвилю протестів багато разів більшу, ніж протести у справі Греції. Одначе світ мовчить і вдає, що йому нічого не відомо."

МАЛА ПОШТОВА ПЕЧАТКА...

Комуністична, чи т. зв. "прогресивна" преса на українській мові в Канаді (винипегське "Українське Слово" і торонтонське "Українське Життя") не минає ні одної нагоди, не випускає ні одого числа, щоби не чіплялася, ніби пяний плота, жертв останної війни, а передусім жертв нової, московської окупації України, наших братів-скитальців, щоби їх не лаяла, не напастувала, не обкидувала болотом, або щоби не напастувала й не провокувала нашу національну пресу.

Ми до цього гавкання й блекотіння вже призвичаєні й кажемо: "Говорила собі небіженька аж до самої смерти" й наша преса на него не відгукується та не реагує. Як би ті "товариші" редактори "прогресисти", бодай у дечому, мали й висловлювали свою власну, оригінальну думку — о, тоді що інакшого, тоді можна було би з ними подискутувати, пополемізувати. Але вони є тільки грамофонові пластинки (рекорди), вироблені і накручені в Москві — в центрі національного й соціяльного гнобителя нашого народу — звідти беруть усі свої мудрості і розуми, отже — по правді — нема з ким говорити.

А з їхніми хлібодавцями й інспіраторами в Москві наш нарід знає лиш одну мову — мову запеклої боротьби, в різних формах, аж до збройних повстань включно, боротьби, що не вгаває вже повних 30 років.

Невдячну ролю й працю взяв на себе **"Український Голос"** з дня 12. 5. 48 і поставив тій пресі та панам Шатульському, Навізівському й Мацієвичеві особисто приблизно такий запит: Коли ви твердите, що в совітському союзі "існує, квітне, розвивається, розбудовується українська держава, існує український уряд", бо скажіть, як це можливо, що листи, які, зрештою, як білі круки, лиш вряди-годи, приходять, зпоза залізної заслони — з України до Канади, мають поштові значки московські, але й печатки на них, з українських міст (з "української держави!"), які були вже за "небіжки" Австрії також в українській мові — є нині тільки московські?

Конкретно "Український Голос" пише й запитує: "Більшість канадійських українців — робітників, фармерів, професіоналістів — це люде, що мають свої власні голови на карку, і свій власний розум, а не якісь капустяні голови і вміють самостійно думати. І вони запитують:

Де на світі є така друга держава, що позволила би наліплювати поштові значки чужої держави в себе дома і згортати всенький дохід до чужої скарбниці?

Де на світі є такий другий державний уряд, що позволяв би на те, щоби на поштових значках писали в чужій мові?

Покажіть нам на цілому світі якусь другу, не конче навіть самостійну державу, але країну, що користується тільки територіяльною автономією, чи хоч би лише культурною автономією, щоби на її поштових печатках були перекручені назви її місцевостей і в чужій мові напечатані, чи на залізничих двірцях у чужій мові написані?

Минає вже 2 місяці, а "товариші" мовчать, як ледяний сфінкс, ніби води в рот набрали. Властне не мовчать, вони свої теревені далі плетуть і по чорносотенному як гиени внють — "бий скитальців — спасай Россію!".

На конкретне запитання вони не вміють і не

в силі дати відповіді. Вони вміють тільки лаятись і брехати!

І має 100% рацію "Український Голос" коли пише: "Мала поштова печатка з рідного краю говорить більше переконливо, ніж тонни комуністичного пропагандивного паперу в Канаді.

Від себе хочемо підкреслити, що скрізь на світі пошта — це передовсім бизнес, який хоче догодити своїм кустомерам, бо з них користає й жиє. Але не те під московською окупацією в Україні. Там і пошта тільки засіб русифікації українських міст, містечок і сіл.

ОЧОРНЮВАННЯ НАРОДУ ЧИ НАПЯТНОВАННЯ ЗЛОЧИНУ?

Український католицький тижневик **"Шлях"** (Філядельфія, ЗДА) в ч. 18 з 8. 5. 1948 містить статтю Й. Саєка п. н. "Хто чорнить нарід". Автор відповідає на закид "очорнювання українського народу", який кидає в його сторону п. Мілішович в ч. 16 **"Шляху".** З уваги на актуальність та незвичайну сміливість і ясність думок статті Й. Саєка — неводимо з неї деякі уривки:

"В нас був замір звернути публичну опінію на **всі ті злочини, яких доконала рука певного "політичного табору".** Для Вас це може бути іграшкою, але для нас морди — це страшний злочин і сумне явище в нашім народі.

Ще в часі війни ходили вісти по світі, що певний український "політичний табор" допускається Каїнового злочину братовбивства.

На ті вістки-поголоски ніхто з чесних Українців не звертав уваги.

За останніх два роки ті поголоски не зменшувалися, а навпаки — зростали з кожним днем. Були описи численних мордів так званих мельниківців. Були ли поголоски, що той "політичний табор" "зліквідував" перші антибольшевицькі загони отамана Тараса Бульбн, яких добра слава була нам тут всім знана далеко до того, як ми тут почули про той "політичний табор", що "зліквідував" тих героїв і самого отамана Тараса Бульбу вигнав на чужину...

До Америки приїхали агенти того "диктатора". Заложили свою агенцію. Пішла в рух пропаганда: "Ми представники "політичного табору" — революційного. Давайте гроші! За нами стоїть **увесь український нарід в Краю"...**

Агенти "політичного табору" випускають свій журнал — люксусовий — на який не спромоглась ніяка інша наша організація дотепер на цій землі. Агенти самозванчого "диктатора" кидаються за грішми . . . "Давайте гроші, бо за нами увесь українький нарід". . .

Люде зачинають складати гріш. Агенти збирають і . . . висилають на "призначені цілі", через "призначені і на призначені руки" . . .

В Америці є українські комітети, що займаються збірками грошей. Вони вибрані народом, або призначені Владою Церкви, контрольовані народом, церковною Владою і державним урядом. Але тих комітетів агенти самозванчого "диктатора" не визнають. Вони вірять, що лиш вони одинокі мають право розпоряджатись зібраним грошем і в імені **всіх Українців** у Злучених Державах — пересилати на призначні руки . . ."

Свою статтю кінчає Й. Саєк слідуючими заключеннями:

"Тому промовчування і брехні і мордів доконаних цими "героями" було б приняте в Европі, українською еміграцією, як печатка на власть душогубів . . .

Така мовчанка була б фальшивим свідоцтвом в руках фальшивників, що мають відвагу представляти себе як націю: це вони вся українська нація; не будь їх — України нема. Словом, люде чести і великого розуму, а ще більшої моральної вартости. . .

Кожний чесний чоловік мусить скинути шапку перед памяттю дійсних героїв кожного народу. Тимбільше шануємо своїх. Але це не значить, що ми будемо "освячувати" героїзмом тих командантів братовбивств, для яких є лише найскрайніша погорда в душі кожного християнина. Кожний Українець відчуває в душі, що є святе в його народі, а що негідне доброго слова."

ЛИСТИ ЗВІДУСІЛЬ

ПЕРША УКРАЇНСЬКА КОЛОНІЯ У ВЕНЕЗУЕЛІ

". . . Довший час я збирався відвідати першу українську колонію "Ла Лома" в Едо Лара, але на подорож треба було 5 днів, а служба мені цього не доволяла. Останнім часом ніхто звідтіля не писав, а побічні чутки були занепокоюючі. На сам Великдень мені вдалось "скомбінувати" потрібних 5 днів і 30. 4 я виїхав автобусом до Баркезімето, де живе чимало українців.

Як я вже Вам багато разів писав, клімат у Каракас (столиця Венезуелі — прим. Ред.) і околицях зовсім підхожий для европейця. Зараз якраз квітень місяць, майже найгарячіший в році, але спека не відчувається. Ця пора року схожа на серпень-вересень у південній Україні.

Їду бетоновим шосе з Каракасу (940 м. над поземом моря) через м. Лос Тегис (1147). Відчувається приємна прохолода. Від Лос Тегис шосе починає спускатись в низ, сонце піднімається вище, і стає гарячіше. Проїзджаю через положене в долині Маракай, Валенція й Пто Кабело. Дорога піднімається чимраз вище до Сан Феліпе. Дошкулює пилюка, яку піднімають авта, що посуваються по дорозі одне за другим. Околиці Сан Феліпе славляться великими плянтаціями бананів. Біля 6 год.ввеч. підїзджаємо до розложеного на горбку серед дуже великої долини Баркезімето. Містечко гарне, переважно одноповерхові хати, але є вже й 2-3-4-ох поверхові нові будинки та гарні модерні віли. Влаштовуюсь на нічніг у готелі й виходжу на вулицю з надією зустріти когонебудь з українців. Випадково зустрічаю п. В., який дає мені адресу родини Г-ків. Відшукую цю родину легко, бо на будинку кидається в очі вивіска з тризубом і написом "Меблярська майстерня Україна". Заходжу, вітаюсь та навязую розмову з господарями. Ця родина правильно підійшла до тутешнього життя, а саме відчинила своє маленьке підприємство. Син працює перекладачем у

Імігр. Інституті, вже опанував мову й попри те являється торговельним керівником майстерні. Вся родина: батько, зять, донька й внука працюють в майстерні та ще наймають 5 чужинецьких робітників. Всі в один голос кажуть, що живуть добре, хоч працюють багато. Рядом з ними живе кілька українських родин, які теж влаштували собі варстат праці — столярню. Решта українців в Баркезімето працюють по різних підприємствах, заробляючи пересічно 10-12 боліварів (прибл. $2.00) денно, що вистарчає на прожиток. Є й такі, що звикши до таборового безділля й досі оббивають пороги Іміграційного Інституту й жебрають допомоги, соромлячи українське імя.

Другої днини 1. 5. продовжую свою подорож до української колонії. Від Баркезімето дорога тягнеться широченною долиною. Випечена червона земля, без води, де не де лише кактуси й марненькі кущики. Такий краєвид супроваджає мене біля 80 км. Дальше дорога звертає в гори, де вже багато зелені й води. По дорозі мене дігнав голова колонії п. П., який повертався домів та вже з ним я проїхав останній шматок дороги. Не доїзджаючи до колонії очам відкривається чарівна картина: гори вкриті зеленими лісами й луками, тепле, чисте повітря, подуває вітрець — здається, що це десь в Тиролю в Австрії, а не під тропіком. Місцевість лежить на висоті 1400 м., а довколішні гори підносяться до 2400 м. П. П. показує вбік, де видно білі, вкриті бляхою хатки, біля яких чорніє вже оброблена ріля Підїзджаємо до хаток, помітно що тут плине життя, ходять кури, корова на привязі з телям, в хліву коло хати свиня, мається враження, що тут люде живуть вже довший час. Але як приглянутись ближче, видно, що не всі хати ще викінчені, бракує тинів, крнниць, тощо, та як вяяти під увагу, що колонія існує тільки 6 місяців, приходиться дивуватись, як багато зроблено . . ."

". . . .Прохаю п. С. показати мені поле. Кожна родина має 1 га городу біля хати, які дуже гарно спускаються вниз до джерела й річки. Напиваємося води з джерела, вода холодна й смачна, що рідко трапляється у Венезуелі. Проходимо полем, де пасуться два коні, два воли, декілька корів, підходимо до річки, яка широка метрів зо два. П. С. пояснює мені, де яка земля, що посіяно і які наслідки, показує приготовану розсаду. Через поле, засіяне квасолею й кукурудзою, підходимо до хутора, біля якого стоїть трактор, плуги й борони.

З зовнішнього погляду можна сказати, що положення колонії чудове, клімат прегарний, добра вода, земля, хоч вимагає чимало праці, урожайна, родюча. Колонія закупила цих 100 га поля й 15 га під оселю від приватної власниці під умовою, що поселенці зразу стануть до обробки землі й протягом 4-ох років 1,000 бол. за га городу та поки не буде сплачена земля, мають сплатити по 1,500 боліварів за гектар поля й по даватимуть власниці 25% від врожаю. Іміграційний Інститут дав колонії 80,000 кредиту. Колонія зорганізувалась на кооперативній основі, бо Інститут дає кредити тільки на групу, щоб спільно обробляли землю, а згодом, як стануть колоністи на ноги, зможуть ділитись землею."

". . . .Здавалося б, що тільки треба дякувати Богу, що дав таку можливість жити нашим людям на чужині і працювати для себе самого. Але внутрі відносини в колонії нажаль жахливі. Сварня, бійки, зависництво . . ."

(Автор листа розказує дальше про інтриги й підкопну роботу деяких ледачих одиниць, таки з новоприбувших українців, які поставили собі за ціль розбити колонію, щоб на спині своїх земляків побудувати таки власний добробут. Автор наводить прізвища й факти, які підтверджують його спостереження й доходить до сумних кінцевих висновків: "Доки наші люди були в холоді й голоді по таборах—мріяли про вільні умовини й перспективу праці на власній землі. Та коли попали в такі умовини, забули все недавнє лихо й у власному безглузді готові втратити власні прияткливі умовини й здобутки та лихим прикладом замкнути двері дальшій українській іміграції до Венезуелі.")

Каракас, 15 травня, 1948.

Інж. Іван Лазаренко

ЛИСТ З ХУТОРА "ЗАКУТОК"

(І. Г.) По довшому часі пробудився знову з летаргу Володимир Винниченко і на сторінках дітройтської "Української Громадської Пори" (ч. 24 з дня 17. 6. 1948), вмістив листа до її добродія редактора та заговорив про себе.

Останнього "одвертого листа" Вннниченка до "папаші народів" Сталіна, в якому Винничнко радив Сталінові, щобн врятувати світовий мир, зробити з України колоніяльне трипілля, себто поділитися експлоатацією України з гітлерівською Німеччиною й Англією, читали ми ще в 1936 р. в празькій, есеровській "Трудовій Україні".

На початку 1937 читали ми ще в пресі про чотирогодинний виступ Винниченка в празькій ґеоґрафічній залі з викладом про "Щастя і конкордизм" (основи нового філософічного світогляду). Цей виступ носив доволі драматичний характер, бо два поліційні агенти, що охороняли присутнього на залі приятеля Винниченка, чеського міністра Нечаса, через півтора години не могли впоратися з демонстрацією націоналістичної молоді проти Винниченка, усуваючи її зі залі.

Нарешті через 10 років — виступ Винниченка в Парижі і цей останній лист. Тому що В. Винниченко — як то кажуть "сороці зпід хвоста не випав" і грав певну ролю в українському громадському житті за останнього пів сторіччя, не лише як письменник, але теж як політичний діяч — ми постараємось в черговому числі СУ зайняти становище до цього його останнього виступу й обговорити основніше цей його лист, повний неоправданих жалів, скиглінь і нарікань на "українську невдячність".

ціяторами і організаторами політичної групи т. зв. громадськости, яка пізніше перетворилась в партію — Український Національно - Демократичний Союз (УНДС).

Зараз згадані организатори нової партії до УНДС не належать.

(Як повідомляє газета "Неділя" з 4. 7. ц.р. між тією групою та УРДП ведуться переговори в справі співпраці й евентуального злиття.—Ред.)

Етлінґен. В днях 8-9 травня ц.р. відбувся тут 2-ий Зїзд Союзу Українських Ветеранів, у якому взяло участь понад 100 делегатів (один делегат на 50 членів) від 45 філій СУВ і багато гостей. Зїзд пробігав у товариській атмосфері, а дискусія над рефератами і звітами управи стояла на дуже високому рівні. По жвавій дискусії був принятий новий статут СУВ. По виборі керівних органів СУВ і прийнятті резолюцій, з'їзд закінчився аж у неділю вранці відспіванням національного гимну.

(УБІ) створена за ініціятивою Центр. Представництва Укр. Еміграції в Німеччині, комісія для наладнання взаємин між Українською Вільною Академією Наук і Науковим Т-вом ім. Шевченка вирішили створити координаційну комісію, яка узгіднювала б працю цих двох наукових установ на еміграції.

ІТАЛІЯ

Від м. квітня ц.р. Ватиканська Радіостація передає кожного вівтірка українські радіо-авдиції.

ЗДА

Шикаго. В Шикаґській "Паблік Лайбрері' в рямках цьогорічної весняної виставки відкрито й український відділ. Улаштуванням українського відділу займалися невтомні пп. Кочани з Джолієт, що кожну найменшу нагоду використовують для пропаґанди українських мистецьких цінноців. Найбільше зацікавлення викликають українські писанки, вишивки та різьби, що найкраще заступлені на виставці.

КАНАДА

Винипег. В днях 30.6. й 1. та 2.7 відбувся у Винипегу II. Український Католицький Конгрес, у якому взяло участь більше, як 400 делеґатів від 476 гр. кат. парохій у Канаді та делегати організацій БУК, ЛУКЖ й УКЮ. Вечором 30.6 у міській авдиторії відбувся з тієї нагоди великий концерт. в якому взяли участь м. інш. скрипачка Донна Ґресько, піністка К. Гайовська й О. Дмитрів, рецитатор Ю. Ґеник-Березовський.

Саскатун. 1, 2, 3 і 4 липня відбувся тут зїзд Союзу Українців Самостійників (СУС), Союзу Українок Канади (СУК), Союзу Української Молоді Канади (СУМК) та Союзу Українських Народних Домів (СУНД). Зїзд не визначався масовою участю. Підчас Зїзду промовляли І. Р. Соломон, голова СУС, Впреосв. архиєпископ Мстислав, проф. Д. Дорошенко, Ю. Стечишин, ред. І. Г. Сирник й інші.

Едмонтон. В днях 2, 3 і 4 липня відбувся у столиці Алберти І. Зїзд УНО, УСГ, ОУК і МУН Зах. Канади. В зїзді взяло участь 358 членів від 50 орг. клітин. Підчас Зїзду відбувся ряд імпрез: контест хорів, сольоспіву, красномовства у Стренд Театрі та масовий попис молоді під голим небом, в якому взяло участь 276 осіб, перед б. 2 тисячами глядачів.

Підчас Зїзду промовляли: інж. В. Коссар, голова КЕ УНО, Др. Т. К. Павличенко, о. Трух ЧСВВ, пров. посол І. Томин й інші.

Ціна 25 ц.